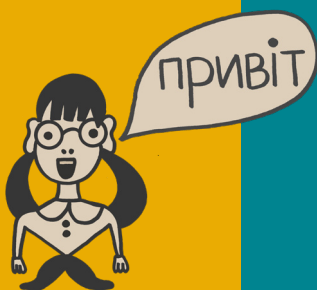

ДОВІДНИК ІЗ ПОЛЬСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ УЧНІВ І БАТЬКІВ / ЗАКОННИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ІЗ ДОСВІДОМ МІГРАЦІЇ

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

unicef

dla każdego dziecka

Автори: **Сильвія Антонович, Анна Дзенгель, Ізабелла Кухарчик, Катажина**

Родзєвич, Януш Самаров

Мовне редагування і коректура: **Studio DTP Academicon**

www: dtp.academicon.pl, e-mail: dtp@acadmicon.pl

Проект обкладинки, дизайн, верстка та ілюстрації: **Марта Ігнерська**

ISBN **978-83-67385-83-1**

Copyright © **Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2024**

Видавець: **Instytut Badań Edukacyjnych, ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa,
tel. (22) 24 17 100, www.ibe.edu.pl**

Безкоштовний примірник

Варшава 2024

Зразок цитування:

Антонович, С., Дзенгель, А., Кухарчик, І., Родзєвич, К., Самаров, Я. (2024).

Довідник із польської системи освіти для учнів і батьків / законних представників із досвідом міграції. Інститут освітніх досліджень.

Реалізовано Інститутом освітніх досліджень у партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та Міністерством національної освіти Республіки Польща в рамках проєкту «Школа, доступна для всіх».

Інформація про проєкт:

Метою проєкту «Школа, доступна для всіх» є посилення компетенцій вчителів-спеціалістів у сфері надання належної підтримки дітям та учням з урахуванням різноманітності їхніх потреб у розвитку та освіті, в тому числі дітям та учням, які є біженцями з України, а також інтеграція диференційованого середовища в класі/школі. У рамках проєкту розроблено низку інструментів, які допоможуть у проведенні виховних і спеціалізованих занять, в тому числі інтеграційних, що забезпечать почуття спільноти серед дітей та учнів, а також турботу про створення доброзичливого клімату в класі/школі як частину захисту психічного здоров'я дітей та учнів.

Зміст

- 8** _____ **Передмова**
- 15** _____ **Чи є освіта в Польщі обов'язковою?**
- 21** _____ **Структура системи освіти в Польщі**
- 24** _____ **Дошкільна освіта і система догляду догляду за дітьми за дітьми**
- 25** _____ **Дитина до трьох років**
- 28** _____ **Завдання, функції та типи дитячих садків**
- 34** _____ **Набір до дитячого садка**
- 37** _____ **Рання підтримка розвитку дитини (РПРД)**
- 42** _____ **Підготовчий клас (рішення про перехід у школу)**
- 45** _____ **Початкова освіта**
- 46** _____ **Набір до початкової школи**
- 49** _____ **Молодша шкільна освіта – 1–3 класи**
- 53** _____ **4–8 класи**
- 57** _____ **Підготовче відділення**
- 60** _____ **Організація та етапи навчання в початковій школі**
- 62** _____ **Етапи навчання в початковій школі**
- 66** _____ **Оплати**
- 68** _____ **Організація навчального року**
- 71** _____ **Група продовженого дня**

- 73** _____ **Шкільна їдальня**
- 75** _____ **Важливі документи учня**
- 76** _____ Учнівський квиток
- 78** _____ Велосипедне посвідчення
- 80** _____ **Співпраця школи з батьками / законними представниками**
- 82** _____ Співпраця батьків / законних представників зі школою
- 84** _____ Працівники школи, які підтримують батьків / законних представників
- 88** _____ Складні ситуації
- 91** _____ Повсякденне життя в школі
- 94** _____ Надання згоди
- 96** _____ Батьківський комітет
- 98** _____ **Зміна школи**
- 100** _____ **Міжкультурний асистент**
- 103** _____ **Психолого-педагогічна підтримка**
- 105** _____ Підтримка педагога
- 106** _____ Підтримка психолога
- 107** _____ Підтримка спеціалістів
- 108** _____ Підтримка від вчителів
- 109** _____ **Оцінювання**
- 111** _____ Шкала оцінювання
- 114** _____ Переведення до наступного класу
- 117** _____ Оцінювання поведінки
- 120** _____ Електронний журнал
- 122** _____ Шкільне свідоцтво
- 124** _____ **Статут школи**
- 126** _____ **Іспит восьмикласника**
- 131** _____ **Система післяпочаткової освіти**

- 133** _____ **Галузеві школи – I та II ступеня**
- 137** _____ **Що таке кваліфікаційні курси професійної підготовки (ККПП)?**
- 139** _____ **Загальноосвітній ліцей**
- 142** _____ **Технікум**
- 145** _____ **Професійні іспити та Єдина система кваліфікацій**
- 151** _____ **Національний випускний іспит (матура)**
- 158** _____ **Адаптація умов і форм проведення національного випускного іспиту (матури)**
- 162** _____ **Набір до середніх шкіл – процедура**
- 170** _____ **Післяліцейні школи**
- 173** _____ **Яку допомогу може надати середня школа?**
- 175** _____ **Учні з диференційованими освітніми потребами в польській системі освіти**
- 178** _____ **Психолого-педагогічна допомога та діяльність психолого-педагогічних консультаційних центрів як форма підтримки учнів**
- 181** _____ **Структура і організація**
- 184** _____ **Що дає діагностика? Навіщо це все? Для чого?**
- 190** _____ **Що робити після отримання висновку психолого-педагогічного консультаційного центру?**
- 192** _____ **Що робити після отримання рішення з психолого-педагогічного консультаційного центру?**
- 194** _____ **Відмінності в освітніх системах Польщі та України**
- 197** _____ **Права дитини/учня в польській системі освіти**
- 200** _____ **Бібліографія**
- 202** _____ **Додаток. Перелік документів**

**ДОВІДНИК ІЗ ПОЛЬСЬКОЇ
СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ УЧНІВ
І БАТЬКІВ / ЗАКОННИХ
ПРЕДСТАВНИКІВ
ІЗ ДОСВІДОМ
МІГРАЦІЇ**

Передмова

Дорогі Учні, Батьки / Законні представники!

Ми усвідомлюємо, що початок навчання в новій освітній системі може бути великим викликом, тому пропонуємо Вам «*Довідник із польської системи освіти*» (надалі скорочено – *Довідник*). Це посібник, призначений для нових учнів польських шкіл і дитячих садків. Завдяки ньому Вам буде легше зрозуміти принципи роботи закладів освіти у Польщі та сповна користуватися їхніми послугами. Сподіваємося, що завдяки цьому матеріалу процес набору в дитячі садки та школи стане більш зрозумілим, такі документи, як висновок чи рішення про необхідність спеціального навчання, – простішими, а система оцінювання – прозорішою.

У *Довіднику* Ви знайдете детальну інформацію про:

- структуру польської системи освіти,
- процес набору в дитячі садки, початкові та середні школи,
- систему оцінювання та проведення іспитів,
- систему надання психолого-педагогічної допомоги.

Сподіваємося, що цей *Довідник* полегшить Вам адаптацію до польської системи освіти.

Щоб полегшити розуміння функціонування польської системи освіти, нижче представлено глосарій часто вживаних термінів.

Глосарій:**Дитячий садок (Przedszkole)**

Це навчальний заклад для дітей віком від 3 до 7 років. Дитячий садок є обов'язковим для дітей, яким у даному календарному році виповнюється 7 років, що має на меті забезпечити їм належну підготовку до початку шкільного навчання.

Початкова школа (Szkoła podstawowa)

Охоплює вісім років навчання, розділених на два етапи: молодша шкільна освіта (1–3 класи) та 4–8 класи. Упродовж навчання в 1–3 класах у дітей формуються навички з читання, письма і математики, а також розвиваються громадянські, емоційні та мистецькі навички. Натомість, під час навчання в 4–8 класах учні вивчають загальноосвітні предмети, такі як математика, польська мова, природознавство, історія, географія, іноземні мови, образотворче мистецтво, музика, фізкультура та інформатика.

Післяпочаткова школа після закінчення початкової школи (Szkoła ponadpodstawowa)

Це наступний етап навчання, який охоплює ліцеї, технікуми, галузеві школи I ступеня, спеціальні професійні школи для учнів з вадами розумового розвитку, післяліцейні школи. Учні обирають освітній шлях відповідно до своїх зацікавлень і професійних планів.

Загальноосвітній ліцей (Liceum ogólnokształcące)

Це загальноосвітня середня школа, навчання в якій триває 4 роки і закінчується національним випускним іспитом (матура). Професійні іспитів учні технікуму складають під час навчання, а після їхнього складення та закінчення школи отримують звання техника за відповідною спеціальністю. Випускники технікумів, склавши іспит на атестат зрілості, мають можливість продовжити навчання у вищих навчальних закладах.

Технікум (Технікум)

Це середня школа, навчання в якій триває 5 років і передбачає вивчення загальних та професійних предметів. Під час навчання в технікумі учні складають професійні іспити, а після їх складення та закінчення школи отримують звання техника даної професії.

Галузева школа I і II ступенів (branżowa szkoła I i II stopnia)

Навчання в галузевій школі I ступеня триває 3 роки і готує учнів до виконання певної професії. Випускники можуть продовжити навчання у галузевій школі II ступеня, яке триває 2 роки і дає змогу отримати ступінь техника та скласти національний випускний іспит (матура).

Заклади вищої освіти (Uczelnie)

Пропонують освіту на рівнях бакалавра (licencjat), магістра (magister) та доктора філософії (doktor). Студенти можуть обирати спеціальність серед різних факультетів, де готують їх до роботи в обраній професії.

Процес набору (Proces rekrutacji)

Охоплює всі кроки, пов'язані з зарахуванням дитини до дитячого садка, початкової школи, середньої школи чи заклади вищої освіти (ЗВО). Залежно від рівня освіти набір може передбачати заповнення заяв, надання документів та складення вступних іспитів.

Оцінки

Це система вимірювання успішності учнів у навчанні. У польській шкільній системі оцінки виставляються за шкалою від 1 до 6, де 1 означає «незадовільно», а 6 – «відмінно».

Іспити

Це формальні перевірки рівня знань і вмінь учнів, які мають на меті оцінку рівня їхньої підготовки з певного предмету або професії. У польській системі освіти проводяться: іспит восьмикласника, національний випускний іспит та професійні іспити.

Іспит восьмикласника (Egzamin ósmoklasisty)

Відбувається наприкінці 8 класу початкової школи. Це обов'язковий іспит, результати якого впливають на вступ учня до середньої школи. Учні з України в 2024/2025 навчальному році звільнені від іспиту з польської мови.

Національний випускний іспит (matura)

Національний випускний іспит складають випускники загальноосвітнього ліцею, технікуму та галузевої школи II ступеня. Він дозволяє продовжити навчання у ЗВО (еквівалент ЗНО/НМТ в Україні). Складається з письмової та усної частини. Охоплює, зокрема: польську мову, математику та іноземну мову.

Професійний іспит

Професійний іспит – це форма оцінки рівня оволодіння знаннями та вміннями у сфері даної професійної кваліфікації. Він проводиться на основі вимог, визначених у навчальній програмі професійної освіти для даної професії.

Мовні курси

Це додаткові заняття, спрямовані на вивчення або вдосконалення знання іноземних мов, зокрема польської для іноземців. Вони можуть бути організовані школами, ЗВО чи приватними установами.

Психолого-педагогічна допомога

Це допомога, яку надають учням психологи, педагоги та інші спеціалісти. Її мета – підтримати емоційний і соціальний розвиток учнів та допомогти їм вирішити освітні та особисті проблеми.

Група продовженого дня (Świetlica szkolna)

Це місце, де учні можуть проводити час до та після уроків. Групи продовженого дня пропонують заняття під опікою спеціалістів, ігри, розваги та допомогу із виконання домашніх завдань.

Адаптація програм

Стосується модифікації змісту та методів навчання для задоволення індивідуальних потреб учнів, зокрема учнів з-за кордону, учнів із обмеженими можливостями чи особливими освітніми потребами.

Інтеграція

Це процес залучення учнів із різних середовищ, зокрема з-за кордону, в польську освітню систему. Її мета – створити дружнє середовище, яке сприятиме навчанню та розвитку кожного учня.

Директор школи

Це особа, яка керує закладом освіти. Директор відповідає за організацію роботи школи, реалізацію освітньої програми та за взаємодію з учителями, учнями і батьками.

Вчителі

Це особи, які здійснюють навчально-виховну роботу в школі.

Психолого-педагогічний консультаційний центр

Це спеціалізована освітня установа, що надає психологічну, педагогічну та логопедичну допомогу дітям, підліткам, батькам та вчителям. Його головна мета – підтримувати розвиток дітей та підлітків і допомагати їм долати освітні, емоційні та соціальні труднощі. Центри працюють на місцевому рівні та доступні для всіх учнів, незалежно від типу школи, яку вони відвідують.

Обов'язкова освіта

Стосується дітей віком від 7 до 15 років і означає необхідність відвідування початкової школи. Настає в календарному році, в якому дитині виповнюється 7 років, і триває 8 років навчання, тобто до закінчення початкової школи. Батьки несуть відповідальність за запис дитини до школи та за регулярне відвідування нею занять.

Обов'язок навчання

Він охоплює ширший віковий діапазон і триває до моменту повноліття – 18 років. Після закінчення обов'язкової освіти молодь продовжує навчання в різних формах.

Висновок (Opinia)

Це документ, який видає психолого-педагогічний консультаційний центр за заявою батьків, учителів чи інших спеціалістів. Він містить оцінку та рекомендації щодо освітніх потреб учня та його розвитку. Може стосуватися таких питань, як труднощі в навчанні, емоційні проблеми, логопедична підтримка. Допомогає вчителям і батькам краще зрозуміти потреби учня і вжити відповідних заходів для підтримки його розвитку та навчання.

Рішення (Orzeczenie)

Це офіційний документ, виданий психолого-педагогічним консультаційним центром, який має юридичну силу та описує специфічні освітні потреби учня, що є результатом його інвалідності, розладів або хронічних захворювань. Рішення можуть стосуватися, зокрема, спеціального навчання. Рішення необхідне для отримання спеціалізованої допомоги та супроводу в межах системи освіти й організації навчання відповідно до індивідуальних потреб учня.

**Чи є освіта в Польщі
обов'язковою?**

Дорогі Батьки / Законні представники!

Шкільна освіта в Польщі для українських учнів, які перебувають у країні, є обов'язковою. Відповідно до положень Конституції Республіки Польща (Законодавчий вісник, 1997, № 78, поз. 483) кожен має право на освіту, яка в дитячих садках і школах є безкоштовною. Варто також наголосити, що право учнів із досвідом міграції на освіту в Польщі регулюється Законом про освіту, а учні можуть навчатися в публічних або непублічних закладах освіти. Польське законодавство гарантує українським дітям і учням, які перебувають у Польщі, різні форми психолого-педагогічної допомоги, метою якої є полегшення освітнього процесу та інтеграції між учнями. Незважаючи на численні виклики, польська система освіти намагається забезпечити всім українським дітям/учням можливість розвиватися та здобувати освіту нарівні з усіма іншими.

Питання навчання учнів із України регулює, зокрема, Розпорядження Міністра освіти і науки від 21 березня 2022 р. про організацію навчання, виховання і догляду за дітьми та підлітками, які є громадянами України (Законодавчий вісник, 2023, поз. 2094 з пізн. зм.).

Батьки / законні представники повинні пам'ятати про три обов'язки згідно із Законом про освіту:

■ **обов'язок річної дошкільної підготовки:** дитина у віці 6 років зобов'язана пройти річну дошкільну підготовку в дитячому садку, дошкільному відділенні початкової школи або в іншій формі дошкільної освіти. Діти, які мають рішення про необхідність спеціального навчання (див. розділ 6), можуть проходити дошкільну освіту у віці після 7 років, однак не довше, ніж до кінця навчального року в календарному році, в якому їм виповнюється 9 років. Обов'язок річної підготовки для цієї групи починається із початком навчального року, що передує навчальному року, в якому дитина починає обов'язкову освіту (Законодавчий вісник, 2023, поз. 1367);

■ **обов'язок шкільної освіти:** обов'язкова освіта дитини починається на початку навчального року в календарному році, в якому дитині виповнюється 7 років, і триває до моменту закінчення початкової школи, однак не довше, ніж до досягнення дитиною 18 років. За заявою батьків або законних представників навчання в початковій школі може розпочати дитина, якій в календарному році виповниться 6 років (Законодавчий вісник, 2023, поз. 1367); більше про це Ви можете прочитати в розділі 4;

■ **обов'язок навчання:** пов'язаний із обов'язковою освітою та впливає зі статті 35, абз. 1 Закону про освіту. Цей обов'язок стосується навчання аж до 18 років (Законодавчий вісник, 2023, поз. 1367).

З 1 вересня 2024 р. діти та підлітки з України зобов'язані проходити річну дошкільну підготовку, виконувати обов'язок шкільної освіти або обов'язок навчання у школах польської освітньої системи.

Учень, який прибув з-за кордону, приймається до публічної початкової школи, відповідної за місцем проживання учня, – автоматично до першого класу, а на основі документів до класів II–VIII початкової школи та до середньої школи, виданих школою за кордоном, яку учень раніше відвідував.

Клас, до якого учень може бути зарахований у початковій або середній школі в Польщі, визначається на підставі документа, що підтверджує загальну кількість років навчання учня, або письмової заяви про кількість років навчання, поданої батьками учня чи іншою особою, яка є законним представником учня, або повнолітнім учнем, якщо визначення кількості років навчання неможливе на основі свідоцтва, довідки чи іншого документа, виданого школою за кордоном.

Учень також може бути зарахований до відповідного класу з урахуванням віку учня або думки батьків чи іншої особи, яка є законним представником учня.

Невиконання обов'язку шкільної освіти або обов'язку навчання може призвести до початку процедури розслідування щодо виконання обов'язків батьків, накладення на них штрафів, а в деяких випадках навіть до позбавлення батьківських прав.

УВАГА!

Після закінчення початкової школи та складення іспиту восьмикласника учень реалізує обов'язок навчання, відвідуючи державну або приватну середню школу чи проходячи професійне стажування в роботодавця.

Від 1 вересня 2017 р. учень може обрати одну із середніх шкіл:

- чотирирічний загальноосвітній ліцей – отримання атестата зрілості після складення національного випускного іспиту (матури),
- п'ятирічний технікум – отримання атестата зрілості після складення національного випускного іспиту (матури),
- трирічна галузева школа I ступеня
- (детальніше про принципи роботи середніх шкіл можна прочитати в розділі 5).

Буває й так, що учень закінчує середню школу до моменту, коли йому

виповнюється 18 років. У такій ситуації учень може виконувати обов'язок навчання, відвідуючи кваліфікаційні професійні курси, або може розпочати навчання у ЗВО. Обов'язкова освіта та навчання можуть здійснюватися також за кордоном у дитячих садках і школах на основі укладених міжнародних договорів, угод або в межах реалізації відповідних освітніх програм Європейського Союзу.

Останнім необов'язковим етапом навчання в польській системі освіти є навчання у державних або приватних ЗВО. Громадянин України, який законно перетнув кордон Польщі після 24 лютого 2022 року і задекларував намір залишитися в країні, має забезпечене легальне перебування на території Республіки Польща до 30 вересня 2025 року відповідно до положень Закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави. Існує можливість, що можливі зміни в законодавстві продовжать цей термін. У цей час йому гарантується безкоштовна вища освіта. Після закінчення вищезазначеного часу для продовження навчання у ЗВО необхідно отримати відповідні документи, які дозволять продовжити навчання. Відповідно до положень Закону про вищу освіту, кожен ЗВО визначає власні процедури вступу. Також не існує єдиної програми, яка дозволила б ознайомитися з усіма спеціальностями та вимогами вступу чи з типами закладів освіти (державні/приватні). Тому майбутньому студенту необхідно самому ознайомлюватися з вимогами та термінами набору на сайтах ЗВО.

Однак варто наголосити, що через збройний конфлікт, громадяни України, які навчалися у ЗВО на день початку війни та засвідчать, що вони були студентами конкретної спеціальності в даному ЗВО, можуть розраховувати на зарахування окремих семестрів навчання (часто після складення іспитів, зумовлених різницями в освітніх програмах), навіть якщо вони не мають жодного документа зі свого ЗВО. У деяких випадках ЗВО самі вирішують

перевірити результати навчання і зобов'язують студента, наприклад, пройти студентську практику у певному обсязі.

Однак, якщо громадянин України раніше не навчався у ЗВО у своїй країні та хоче розпочати навчання в Польщі, він має подати відповідні документи для вступу, зокрема сертифікат про знання польської мови (який звільняє студентів від оплати за навчання у державних ЗВО¹), а також повинен мати візу або дозвіл на тимчасове проживання в Польщі.

Через високу вартість проживання студент із України, завдяки Спецзакону від 12 березня 2022 р., може претендувати на отримання соціальної та наукової стипендії, допомоги та/або студентського кредиту, стипендії для людей із обмеженими можливостями.

Також варто пам'ятати про Карту поляка. Це документ, який може бути наданий особі, яка декларує належність до польської нації і відповідає умовам, визначеним Законом про Карту поляка від 7 вересня 2007 року. Щоб отримати Карту поляка, необхідно подати заяву про її надання, актуальну фотографію, копію документа, що посвідчує особу (разом з оригіналом для ознайомлення), а також документи, що підтверджують належність до польської нації.

1 Для отримання сертифіката (знання польської мови на рівні С1) необхідно скласти платний державний іспит в одному з 6 ЗВО: Університет Лазарського у Варшаві, Східноєвропейська державна вища школа у Перемишлі, Ягеллонський університет у Кракові, Університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, Університет в Зеленій Гурі, Вармінсько-Мазурський університет в Ольштині.

2

Структура системи освіти в Польщі

Дорогі Батьки / Законні представники!

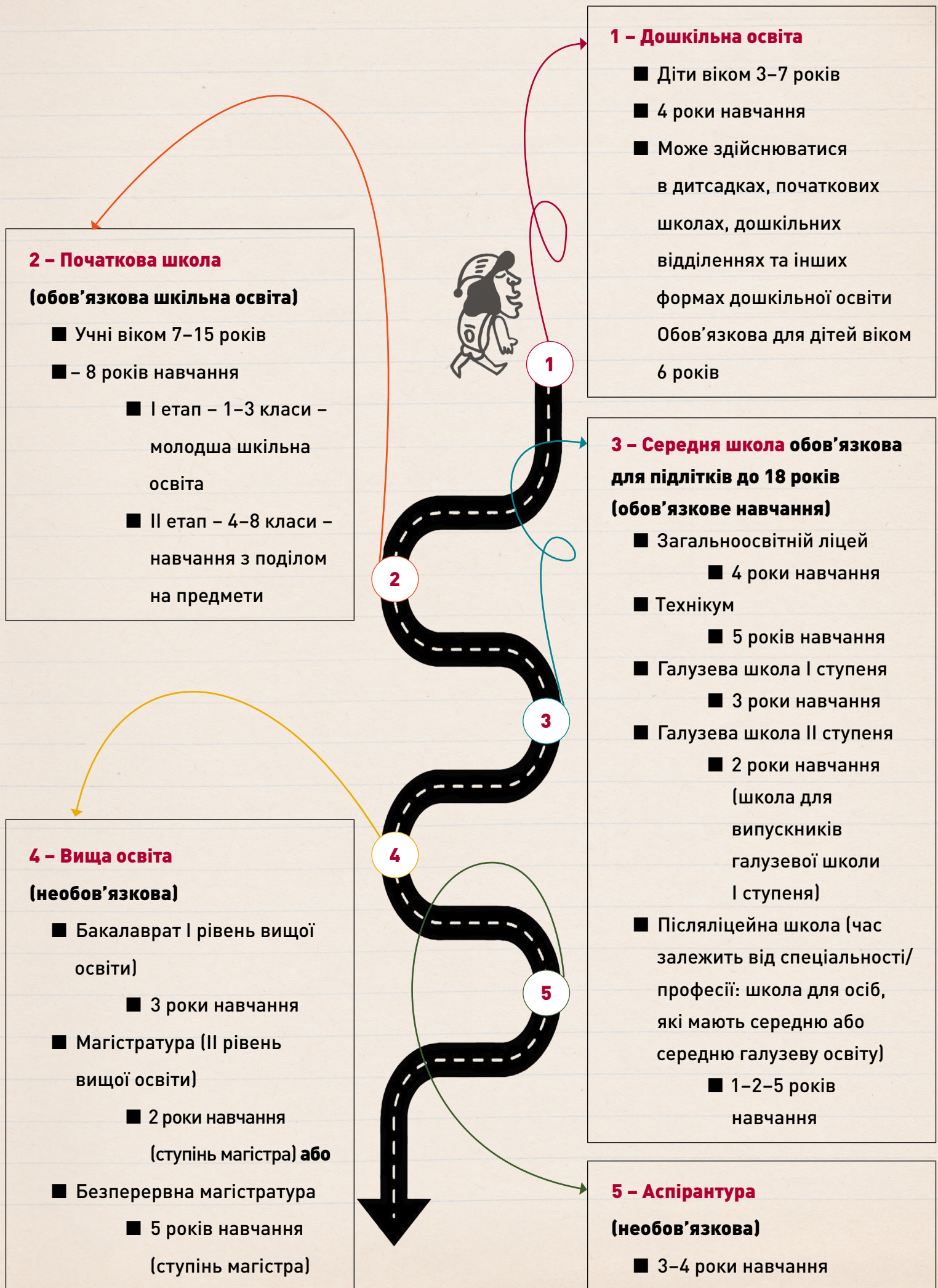
Пропонуємо Вам схему, яка ілюструє структуру системи освіти в Польщі. Далі в *Довіднику* ми подамо детальний опис системи освіти від дитячого садка до середньої школи.

Сподіваємося, що це допоможе Вам визначитися із вибором закладу освіти для Вашої дитини.

Як обов'язкова освіта, так і обов'язок навчання стосуються всіх дітей у Польщі, незалежно від місця їхнього походження та міграційного статусу їхніх батьків.

УВАГА!

Схема 1. Структура системи освіти в Польщі (джерело: власне опрацювання)

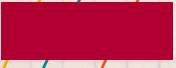

3

**Дошкільна освіта
і система догляду
за дітьми**

Дитина до трьох років

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Вашій дитині ще не виповнилося 3 років, система освіти в Польщі передбачає для Вас декілька можливостей, що дозволять всебічно розвивати дитину та дозволять повернутися на роботу. Формально система освіти в Польщі починається з дитячого садка. На ілюстрації нижче показані варіанти догляду за дітьми до 3 років. Важливо знати і пам'ятати, що в Польщі є як публічні, так і непублічні ясла¹. У публічних закладах оплата нижча, ніж у непублічних. На відміну від ясел, які зазвичай працюють по 10 годин, клуби малюка працюють меншу кількість годин.

Переваги дошкільної освіти та догляду за дітьми:

■ **когнітивний і соціальний розвиток:** перші роки життя мають вирішальне значення для когнітивного та соціального розвитку дитини. Відповідна стимуляція в цей період може значно вплинути на розвиток мовлення, соціальних навичок і когнітивних здібностей (Kowalski, 2018),

■ **підтримка батьків:** заклади опіки знімають тягар із батьків, даючи їм змогу працевлаштуватися або продовжити навчання. Крім того, ці

1 Правила дофінансування перебування дітей у яслах можна знайти на сайті: <https://www.zus.pl/-/dofinansowanie-pobytu-w-zlobku>

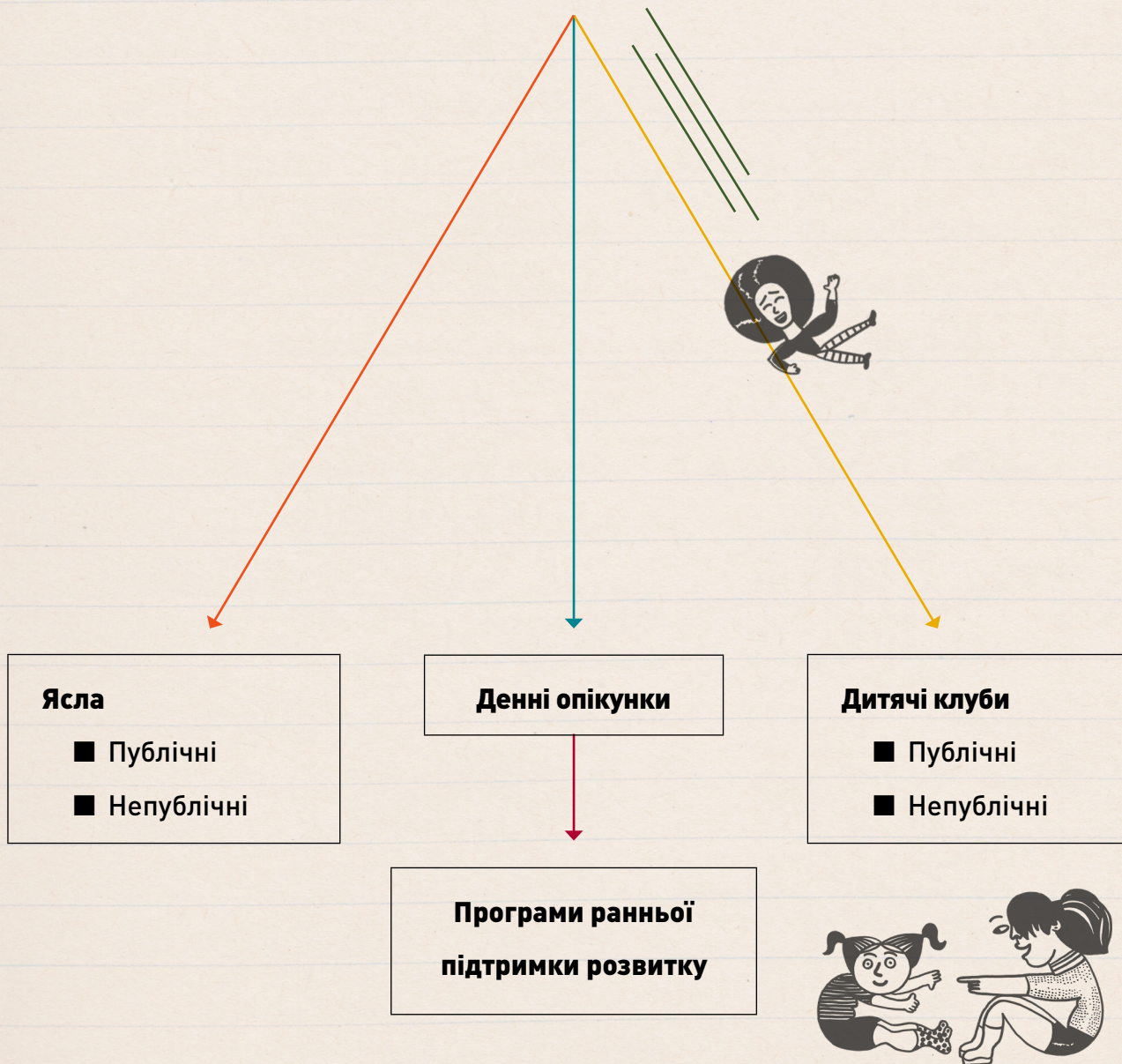

заклади часто пропонують підтримку та консультації для батьків щодо виховання дітей (Adamiak, Boryszewska, Malenko, 2018),

- соціальна інтеграція: участь дітей у групових заходах у яслах та дитячих клубах сприяє їхній соціальній інтеграції, навчаючи, як співпрацювати, спілкуватися та справлятися з емоціями у групі однолітків.

Схема 2. **Догляд за дітьми до 3 років у польській системі освіти**

(джерело: власне опрацювання)

**Завдання, функції
та типи дитячих
садків**

Дорогі Батьки / Законні представники!

У Польщі дитячі садки відіграють важливу роль у розвитку дітей віком від 3 до 7 років, здійснюючи їхню підготовку до навчання у початковій школі.

До основних завдань і функцій дитячого садка належать:

- догляд: забезпечення безпечного та здорового середовища, в якому діти можуть фізично та емоційно розвиватися,
- освіта: формування основних навичок і знань, таких як вивчення літер, цифр, основних математичних понять, природознавства та рідної мови; дитячі садки реалізують програми дошкільної освіти відповідно до Типової освітньої програми, визначеної Міністерством національної освіти,
- соціальний розвиток: навчання співпраці, емпатії, формування навичок ділитися, вирішувати конфлікти і будувати стосунки з однолітками та дорослими,
- емоційний розвиток: допомога у розпізнаванні та вираженні емоцій, подоланні розчарування та формуванні самооцінки,
- фізичний розвиток: заохочення до фізичної активності через рухові ігри, спортивні заняття та прогулянки на свіжому повітрі. У дитячих садках також часто організуються заняття з гімнастики та ритміки,

- когнітивний розвиток: стимулювання цікавості до світу, розвиток логічного мислення, концентрації та пам'яті; організація різноманітних тематичних занять, експериментів і розвивальних ігор,
- розвиток креативності: заохочення творчого самовираження через рухові вправи та заняття з малювання, музики, театру,
- співпраця з батьками: організація зустрічей, семінарів і консультацій із батьками для підтримки розвитку дитини та обміну інформацією щодо успіхів і потреб дитини,
- підтримка дітей із особливими потребами: дитячі садки також надають підтримку дітям із різними особливими потребами у сфері освіти та здоров'я, пропонуючи спеціалізовану опіку та терапію,
- підготовка до школи: допомога дітям у плавному переході від дитячого садка до школи шляхом розвитку навичок, необхідних у школі, таких як самостійність, вміння працювати в групі, базові шкільні навички та відповідальність за власні обов'язки.

Ці завдання виконує кваліфікований педагогічний колектив, який дбає про всебічний розвиток дитини, враховуючи індивідуальні потреби та можливості кожного малюка.

Схема 3. Функції дитячого садка у польській системі освіти

(джерело: власне опрацювання)

Типи дитячих садків у Польщі

Дорогі Батьки / Законні представники!

У Польщі існує кілька типів дитячих садків, що відрізняються формою організації, програмою та педагогічним підходом. Нижче представлені основні типи дитячих садків.

Публічні дитячі садки – фінансуються з державного бюджету або бюджету місцевого самоврядування. Вони мають визначені Типові освітні програми та доступні для всіх дітей (діє система набору, див. пункт 3.3).

Інтеграційні дитсадки – приймають як здорових дітей, так і дітей із особливими потребами. Метою є спільне навчання та соціальна інтеграція (пам'ятайте, що певні документи дають право на пріоритетний запис).

Спеціальні дитсадки – призначені для дітей зі встановленими типами інвалідності. Вони мають адаптовану програму та спеціалізований персонал.

Непублічні (приватні) дитячі садки – фінансуються за рахунок внесків батьків та потенційних субсидій. Вони часто пропонують додаткові заняття та можуть мати різні освітні профілі (УВАГА – оплати вищі, ніж у публічних дитячих садках).

Серед непублічних дитячих садків можна зустріти:

- альтернативні дитячі садки: пропонують програми, засновані на альтернативних педагогічних методиках, таких як методика Марії Монтесорі, Вальдорфська педагогіка Рудольфа Штайнера, методика Реджо-Емілія або Дальтон-план,
- мовні дитячі садки: орієнтовані на вивчення іноземних мов, часто із щоденними заняттями іноземною мовою,

- лісові дитячі садки: дозволяють дітям проводити більшу частину часу на свіжому повітрі та навчатися через контакт із природою.

Кожен із цих типів дитячих садків має свої специфічні цілі та методи роботи, адаптовані до потреб та очікувань дітей та їхніх батьків.

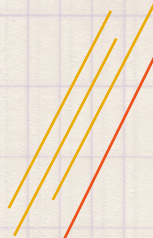
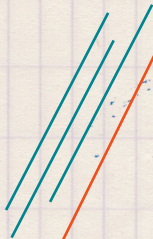
УВАГА!

Набір до дитячого садка

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Ви маєте дитину віком від 3 до 7 років, Ви можете записати її в публічний дитячий садок. Щоб полегшити Вам цей процес, нижче пропонуємо спрощену схему набору в дитячий садок у Польщі. Ми хочемо, щоб Ви пам'ятали, що адміністрація дитячих садків зазвичай сама встановлює критерії прийому дітей до дитячого садка, яким вона керує, тому критерії можуть відрізнятися залежно від регіону. Детальну інформацію Ви отримаєте безпосередньо в закладі, до якого хочете записати дитину.

Апеляції

Батьки, чії діти не були прийняті, мають право апелювати щодо рішення приймальної комісії.

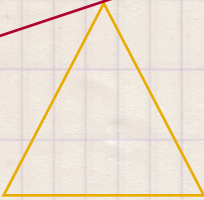
Пам'ятайте: залежно від органу, який керує дитячим садком, у Вас можуть вимагати різні документи, необхідні для процесу набору (це можуть бути, наприклад: договір оренди квартири, податкова декларація за минулий рік), тому **ВАЖЛИВО** уважно ознайомитися з критеріями закладу освіти, до якого Ви хочете записати дитину.

УВАГА!

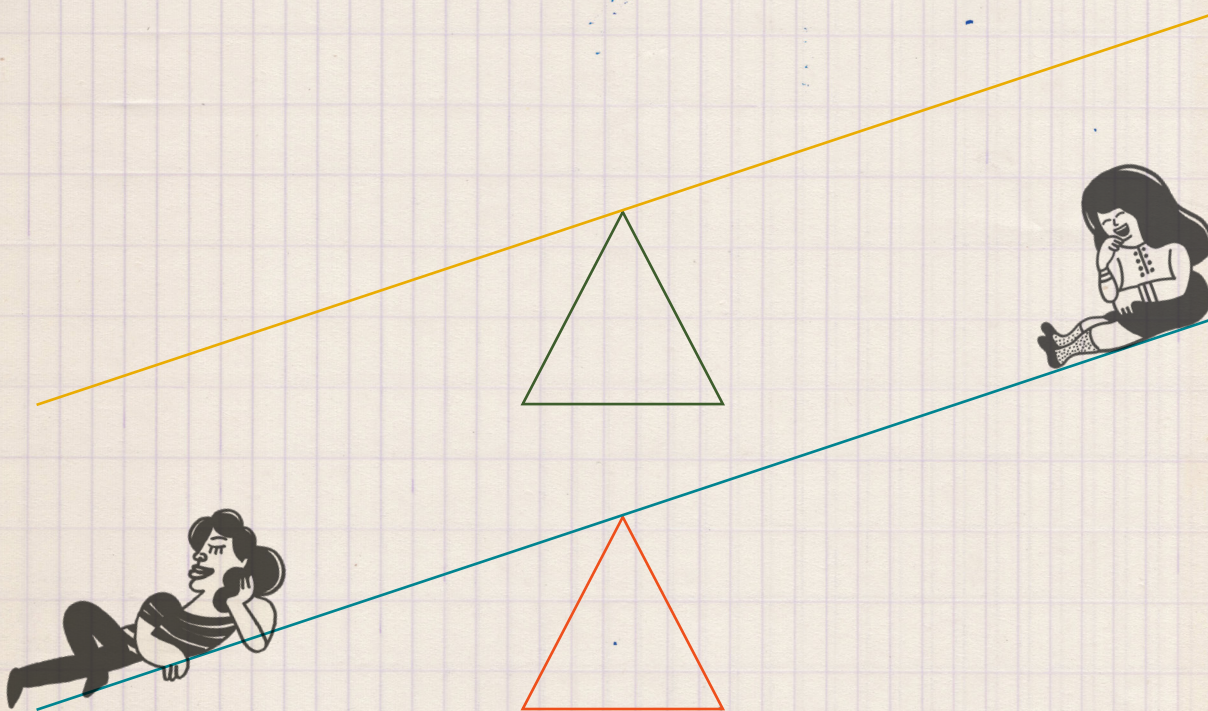

Схема 5. **Процес набору в дитячий садок** (джерело: власне опрацювання)

Рання підтримка розвитку дитини (РПРД)

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Ваша дитина дошкільного або молодшого віку, питання, описані в цьому розділі, можуть бути для Вас надзвичайно важливими. Ми хотіли б представити тут концепцію в польській системі освіти, завданням якої є багатоаспектна підтримка розвитку дитини від народження до початку навчання в початковій школі. Для нас важливо, щоб Ви були свідомі, що якщо Ви помітили симптоми, які Вас турбують, або труднощі в розвитку Вашої дитини, то можете скористатися допомогою в рамках підтримки раннього розвитку. Описана нижче підтримка є безкоштовною. Ключовим аспектом її надання є отримання висновку про необхідність ранньої підтримки розвитку, який видає експертна група психолого-педагогічного консультаційного центру. Нагадуємо, що висновок про необхідність ранньої підтримки розвитку є ключовим документом, який дозволяє визначити потреби дитини та скерувати її на відповідні форми підтримки. Це основа для здійснення ефективних дій із підтримки розвитку дитини та її родини. Нижче представляємо скорочену схему, яка охоплює визначення, характеристику та процес отримання висновку щодо необхідності ранньої підтримки розвитку.

Висновок про необхідність ранньої підтримки розвитку є офіційним документом, який видає комісія, що діє у публічних психолого-педагогічних консультаційних

центрах, в тому числі в спеціалізованих консультаційних центрах. У цьому висновку зазначається, що дитина потребує спеціалізованої допомоги та підтримки у зв'язку з виявленими труднощами або затримкою в розвитку. Цей документ є основою для реалізації різноманітних форм підтримки, спрямованих на стимулювання розвитку дитини. Рання підтримка розвитку дитини (РПРД) – це організована система підтримки від моменту народження до початку шкільної освіти для дітей, які мають проблеми психомоторного розвитку або перебувають у групі ризику їхнього виникнення. РПРД має на меті раннє виявлення та мінімізацію затримки розвитку, а також супровід батьків та законних представників у роботі з їхніми дітьми.

Характеристика висновку РПРД:

Мета висновку:

- ідентифікація потреб дитини: висновок має на меті визначити індивідуальні потреби в розвитку дитини,
- направлення до психолого-педагогічного центру: цей документ дозволяє скерувати дитину на відповідні форми супроводу та терапії.

Процес отримання висновку:

- ідентифікація потреб: перший крок – це ідентифікація дітей, які потребують підтримки; це можуть зробити батьки, педіатри, вихователі в дитячих садках або інші спеціалісти,
- звернення до консультаційного психолого-педагогічного центру: батьки або законні представники можуть звернутися з дитиною до психолого-педагогічного консультаційного центру, якщо помітять труднощі в її розвитку,
- спеціалізована діагностика: фахівці (психологи, педагоги, логопеди) проводять комплексну оцінку стану дитини,
- видача висновку: на основі результатів діагностики консультаційний центр видає висновок, у якому детально описує потреби дитини та рекомендації щодо подальшої допомоги.

Форми підтримки, рекомендовані у висновку:

- терапевтичні заняття: спеціалізовані заняття з логопедом, психологом, ерготерапевтом тощо,
- програми ранньої підтримки розвитку: інтеграційні програми, що підтримують розвиток дитини у різних сферах, таких як моторика, мова, когнітивні та емоційні функції,
- освітня та виховна підтримка: рекомендації щодо методики роботи з дітьми вдома та в закладах освіти.

Значення ранньої підтримки розвитку:

- раннє втручання запобігає поглибленню проблем: рання ідентифікація та втручання можуть значно зменшити або навіть усунути труднощі в розвитку, перш ніж вони стануть серйозною перешкодою у навчанні та соціальному житті. Діти, які отримують відповідну підтримку в молодшому віці, мають кращі результати у навчанні та краще функціонують у соціумі,
- індивідуалізація освітнього процесу: РПРД дозволяє адаптувати методи і форми роботи до індивідуальних потреб і можливостей дитини. Завдяки цьому діти можуть навчатися у спосіб, пристосований до їхнього темпу розвитку та стилю навчання, що підвищує ефективність освітнього процесу,
- підтримка для батьків: батьки дітей із проблемами розвитку часто потребують супроводу та вказівок, як краще підтримувати розвиток своїх дітей. РПРД надає батькам не лише знання та інструменти, але й емоційний супровід, який є ключовим для ефективної підтримки розвитку дитини,
- скорочення довгострокових витрат: інвестиції в ранній супровід розвитку також вигідні з економічної точки зору; рання підтримка може

значно зменшити майбутні витрати, пов'язані зі спеціальною освітою, витратами на лікування та соціальну опіку, а також покращити загальні перспективи кар'єрного розвитку та життєві перспективи людей з обмеженими можливостями (Rafał-Łuniewska, 2017).

Приклад використання висновку:

- Індивідуальний план підтримки розвитку (ІППР):
 - на основі висновку в закладі освіти (наприклад, дитячому садку) розробляється індивідуальний план підтримки розвитку дитини, який містить детальні цілі, методи та форми підтримки,
 - регулярний моніторинг прогресу дитини та адаптація дій до її поточних потреб.

- Співпраця з різними спеціалістами:
 - висновок дозволяє батькам координувати діяльність різних спеціалістів (наприклад, логопеда, психолога, фізіотерапевта), що дозволяє здійснювати комплексний супровід дитини.

Підготовчий клас (рішення про перехід у школу)

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Вашій дитині у відповідному календарному році виповнюється 6 років, вона зобов'язана пройти річну дошкільну підготовку, тобто так званий «нульовий» клас. У польській системі освіти ця форма є обов'язковою і має на меті підготувати дітей до початку навчання в першому класі початкової школи. Ваша дитина розвиватиме соціальні, емоційні, моторні та інтелектуальні навички. Навчання у підготовчому класі може здійснюватися як у дитячих садках, так і в початковій школі.

Ми хочемо, щоб Ви знали про два можливі розв'язки для дітей віком до 7 років.

Перший – це можливість піти до школи раніше. У Польщі діти починають обов'язкову освіту у віці 7 років. Батьки / законні представники мають можливість записати дитину до першого класу початкової школи раніше – у віці 6 років.

Щоб Ваша дитина могла піти у школу раніше, вона має пройти річну підготовку в дитячому садку, тобто закінчити підготовчий клас. Вам необхідно подати заяву до психолого-педагогічного консультативного центру для отримання висновку щодо готовності дитини до більш раннього початку навчання у першому класі.

Другий – можливість відтермінування обов'язку шкільної освіти, тобто початку навчання в першому класі. Батьки / законні представники можуть подати заяву про відтермінування, якщо вважають, що їхня дитина ще не готова до школи. Для отримання відтермінування необхідно подати заяву в психолого-педагогічний

консультаційний центр та отримати висновок про відтермінування обов'язку шкільної освіти. Коли психолого-педагогічний консультаційний центр видасть Вам такий документ, необхідно передати його директору школи, яку має відвідувати Ваша дитина.

Ці розв'язки спрямовані на те, щоб кожна дитина починала навчання у відповідний для себе час, що сприяє її подальшому розвитку та успіху в навчанні.

У випадку дітей, щодо яких прийнято рішення про необхідність спеціального навчання, дошкільне виховання може охоплювати дитину старшу 7 років, однак не довше, ніж до кінця шкільного року в календарному році, в якому дитині виповнюється 9 років, у зв'язку з відтермінуванням обов'язку шкільної освіти для цих дітей.

■ Підготовчий клас у Польщі є обов'язковим – дитина у віці 6 років має бути записана в нього, навіть якщо до цього віку не відвідувала дитсадок.

УВАГА!

■ Як у випадку більш раннього початку навчання, так і при відтермінуванні, вирішальною є співпраця з психолого-педагогічним консультаційним центром, який оцінює готовність дитини до початку навчання.

■ Роль батьків / законних представників: батьки / законні представники приймають рішення про раніший початок навчання або відтермінування обов'язку шкільної освіти.

4

Початкова освіта

Набір до початкової школи

Дорогі Батьки / Законні представники!

Ви вже дізналися, що освіта в Польщі є обов'язковою для дітей та підлітків віком від 7 до 18 років. Кожна дитина від 7 до 15 років підлягає обов'язку шкільної освіти, тобто має відвідувати початкову школу. Якщо Ваша дитина підпадає під цей віковий діапазон, Ви повинні записати її до школи.

На етапі початкової школи справа проста, тому що Ваша дитина повинна бути прийнята до школи, яка є найближчою до Вашого місця проживання. Публічна початкова школа має закріпленій за нею округ/район (перелік сіл, районів, вулиць, мікрорайонів). Це означає, що вона зобов'язана прийняти кожного учня, який проживає в її районі, незалежно від того, яке має походження.

Проте може статися так, що в школі даного району не вистачить місць. У такій ситуації директор зобов'язаний вказати найближчу школу, де може навчатися дитина. Це нечасті випадки, але таке трапляється.

Директор школи може вимагати від Вас документ, що підтверджує ваше місце проживання на закріпленій за нею території (договір оренди, договір купівлі помешкання, заяву особи, в якій проживає сім'я дитини). Подбайте про наявність такого документа.

Якщо Ви не знаєте, яка школа закріплена за місцем проживання Вашої дитини, Ви можете перевірити це в Бюлетені публічної інформації (Biuletyn Informacji Publicznej) на вебсайті Вашого міста чи гміни. Таку інформацію Ви можете отримати також у відділі освіти в міській чи гмінній адміністрації (Urząd miasta, Urząd gminy), а також у кожній початковій школі у Вашому населеному пункті. Також Ви можете записати дитину до школи, яка не закріплена за місцем Вашого проживання. Але в такому випадку рішення про запис приймає директор школи.

Щоб записати дитину до школи, підготуйте:**УВАГА!**

- атестат, свідоцтво або інший документ, що підтверджує закінчення школи чи іншого ступеня навчання за кордоном, або
- свідоцтво, довідку або інший документ із зазначенням класу чи етапу навчання, який Ваша дитина закінчила за кордоном, та документ, що підтверджує загальну кількість років навчання учня, або
- письмову заяву про загальну кількість років навчання Вашої дитини в школі, якщо Ви не можете надати жоден із зазначених вище документів.

За можливості перекладіть документи дитини польською мовою. Це пришвидшить процес запису дитини в школу. Закон не вимагає, щоб ці документи були перекладені присяжним перекладачем.

Якщо Ви не можете надати документи, дитину буде розподілено до відповідного класу та прийнято до публічної школи на основі співбесіди, віку дитини із врахуванням Вашої думки.

Молодша шкільна освіта – 1–3 класи

1 клас

Якщо Вашій дитині виповнилось або даного року виповнюється 7 років, Ви повинні записати її до школи. Також можна записати до школи дитину, якій виповнилось 6 років, якщо в попередньому навчальному році вона навчалася в дошкільному закладі освіти та/або має висновок психолого-педагогічного консультаційного центру про те, що може розпочинати навчання у початковій школі.

Як це зробити?

Щоб записати дитину до першого класу початкової школи, необхідно звернутися до школи свого мікрорайону та подати заяву і декларацію про місце проживання батьків та дитини.

Якщо Ви обираєте для своєї дитини перший клас у іншій школі, ніж закріплена за Вашою адресою, Ви повинні взяти участь у процедурі набору, оголошеній на відповідний навчальний рік у Бюлетені публічної інформації на вебсайті Вашого міста чи гміни або на вебсайті обраної школи. У цьому випадку Ваша дитина буде прийнята, якщо в обраній школі будуть вільні місця для дітей з інших районів.

Незалежно від того, до якої школи Ви хочете записати дитину:**УВАГА!**

- підготуйте 2 примірники заяви про запис до початкової школи (шаблон заяви можна знайти на вебсайті обраної школи, але Ви також можете написати її від руки),
- не забудьте вказати дані, що відповідають даним у Вашому паспорті, а також актуальну адресу та номер телефону,
- не забудьте взяти з собою документ, що підтверджує Ваше проживання в мікрорайоні школи,
- подайте свою заяву в приймальні обраної школи – Ви можете попросити поставити печатку школи на другому примірнику та забрати його додому як доказ того, що заяву було подано.

Якщо Ви хочете записати дитину до двомовної, спортивної чи міжнародної школи або класу, окрім документів та співбесіди з директором, дитині потрібно буде здати тести на фізичну підготовленість або мовні тести. У такому випадку запис до цієї школи або класу залежить від отриманих результатів.

2 та 3 класи

Якщо Ваша дитина закінчила перший чи другий клас в іншому населеному пункті, Ви повинні записати її в другий чи третій клас за актуальним місцем проживання. Тоді, крім перерахованих вище документів, необхідно надати свідоцтво про закінчення першого або другого класу.

Якщо Ваша дитина відвідувала перший або другий клас за межами Польщі, але Ви не маєте документа, що підтверджує цей факт, Ви можете подати заяву – письмову чи усну. У такій ситуації зарахування Вашої дитини до конкретного класу визначатиметься за результатами співбесіди

з директором та вчителями школи. У розмові також можуть брати участь вчителі-спеціалісти, які допоможуть Вам прийняти правильне рішення щодо запису дитини до відповідного класу.

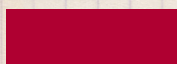
Якщо Ви стурбовані тим, що Ваш рівень знання польської мови може спричинити проблеми у спілкуванні, повідомте про це директора. Тоді на зустріч може бути запрошена особа, яка допоможе з перекладом. У багатьох школах працюють вчителі, які знають російську чи українську мову.

У деяких школах працюють міжкультурні асистенти. Ці люди полегшують комунікацію між вчителями та учнями, які не володіють польською мовою, а також їхніми батьками. У подальшій частині *Довідника* ми розповімо про завдання міжкультурних асистентів. Ви також можете запросити довірену особу, яка володіє як Вашою мовою, так і польською, і може допомогти з перекладом розмови.

Ви можете записати дитину до школи упродовж усього навчального року, але постарайтеся зробити це якомога раніше, щоб забезпечити безперервність навчання дитини.

Співбесіда – це не іспит. Її результат є вказівкою для прийняття правильного рішення щодо подальшого навчання Вашої дитини. Довіртеся знанням і досвіду вчителів. Ставте запитання, які допоможуть прийняти правильне рішення.

4-8 класи

Дорогі Батьки / Законні представники!

Відповідно до положень польського Закону про освіту, Ваша дитина повинна продовжувати навчання на тому ж етапі, на якому вона вчилася в Україні. Однак слід пам'ятати, що в польській системі освіти інтегроване навчання завершується після третього класу.

Якщо Ви приїхали до Польщі під час навчального року, коли Ваша дитина відвідувала четвертий клас, подумайте про те, щоб записати її до третього класу, щоб вона могла пройти інтегрований етап навчання. Це полегшить їй початок наступного етапу навчання і дозволить швидше компенсувати різницю в навчальних програмах і вивчити польську мову такою мірою, яка дозволить вивчати предмети в наступних класах.

Звичайно, відповідно до положень Закону про освіту, рішення про зарахування учня до конкретного класу приймається батьками / законними представниками. Однак пам'ятайте, що якщо у Вас виникли сумніви, Ви можете звернутися за допомогою до директора школи. Він призначить групу вчителів, які проведуть співбесіду з Вашою дитиною і на її основі підкажуть оптимальне рішення.

Відповідно до Закону про освіту, незнання або погане знання польської мови не може бути перешкодою для прийому Вашої дитини до школи.

УВАГА!

У такому випадку дитина з досвідом міграції має право на мовну підтримку у вигляді додаткових занять із польської мови як іноземної.

У 2024/2025 навчальному році додаткові заняття з польської мови проводяться індивідуально або в групах, які нараховують не більше ніж 15 учнів, у такому обсязі, що дозволяє оволодіти польською мовою на рівні, достатньому для участі в обов'язкових навчальних заняттях, але не менше ніж 4 уроки на тиждень.

Якщо під час співбесіди або упродовж навчального року вчителі вирішать, що різниці в програмі з того чи іншого предмету можуть ускладнити Вашій дитині навчання, вона може скористатися додатковими заняттями (zajęcia wyrównawcze) з того чи іншого предмету.

Якщо учні-біженці з України відвідували безкоштовні заняття з польської мови у **2022/2023 та 2023/2024** навчальних роках, період безкоштовного вивчення польської мови для них буде продовжено до **36 місяців**.

Малюнок 1. Як за кілька кроків записати дитину з досвідом міграції до польської школи

(джерело: *Model szkoły przyjaznej uczniom i uczennicom z doświadczeniem migracji*, 2023, s. 48)

Крок 1

Відвідай початкову школу за місцем проживання.

Крок 2

Поговори з учителем/директором про дотеперішній перебіг навчання дитини в країні походження.

Крок 3

Візьми з собою перекладені присяжним перекладачем документи, що підтверджують навчання за кордоном Польщі.

Крок 4

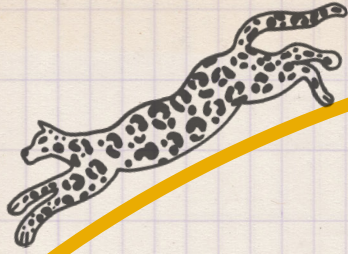
Склади письмову або усну заяву батьків або законних представників про кількість закінчених класів.

Крок 5

Остаточне рішення про зарахування дитини до конкретного класу приймає дирекція школи.

Крок 6

Дирекція школи має дві можливості вибору класу, до якого буде записана дана дитина: вона або буде зарахована до стандартного загальнодоступного класу, або до підготовчого класу.

Підготовче відділення

Якщо в школі навчається більша група учнів, які не знають польської мови, директор може створити для них підготовче відділення. Це форма підтримки іншомовних дітей.

Діти вивчають лексику щоденного спілкування, а також слова та поняття з математики, природознавства, історії та інших шкільних предметів, знайомляться з польською культурою, беруть участь у тематичних уроках та інтеграційних заходах, пізнають місто. Водночас вони виконують освітню програму для свого рівня освіти.

Навчання у підготовчому відділенні триває один рік. Цей період може бути скорочений або ж подовжений, залежно від успішності учня та освітніх потреб, не більше ніж на один навчальний рік. Навчальні заняття у підготовчому відділенні проводять вчителі окремих предметів, яким може допомагати міжкультурний асистент.

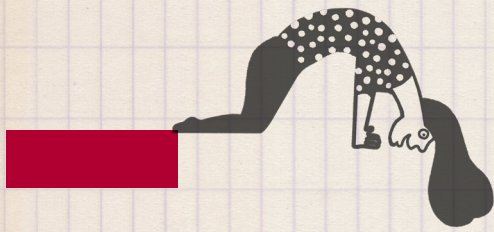
Детальну інформацію про підготовчі відділення можна отримати в управлінні освіти міської або гмінної адміністрації за місцем проживання.

Учень, який закінчує навчання в підготовчому відділенні, може отримати свідоцтво, яке дає право продовжити навчання на вищому рівні в загальнодоступному класі, або свідоцтво про закінчення підготовчого відділення.

Учні, які не підлягатимуть річному оцінюванню, замість шкільного свідоцтва отримують вищезазначене свідоцтво про відвідування підготовчого відділення. У такій ситуації вони можуть продовжити навчання в Польщі на тому ж рівні, на якому вони закінчили його у своїй країні.

Організація та етапи навчання в початковій школі

Першим ступенем навчання в Польщі є 8-річна початкова школа. Як Ви вже знаєте, навчання в школі є обов'язковим до повноліття, тобто до моменту, коли дитині виповниться 18 років. Діти до 18 років перебувають під опікою батьків. Це означає, що вони не можуть самостійно приймати рішення, відвідувати лікаря, подорожувати чи подавати документи до школи. У таких ситуаціях дитину повинен супроводжувати один із батьків або законний представник.

У публічних початкових школах вчителі виконують освітню програму загальної освіти, яка є обов'язковою в усіх початкових школах у Польщі. Проте кожен учитель може обрати будь-яку програму навчання свого предмета, яка базується на Типовій програмі та затверджується міністром освіти. Інформація про реалізовані програми повинна бути доступна на вебсайті школи. Це особливо важливо, якщо Ви плануєте переводити дитину з однієї школи до іншої.

Початкові школи можуть мати класи:

- інтеграційні (для дітей із обмеженими можливостями),
- спортивні (для спортивно обдарованих дітей),
- двомовні з 7-го класу (для мовно обдарованих дітей),
- підготовчі (для дітей, які не знають польської мови на рівні, що дозволяє навчання).

Спеціальні відділення (для учнів, які мають рішення про необхідність спеціального навчання).

Якщо Ваша дитина не вчилася в польській школі, не знає польської мови і Ви переживаєте, що вона зможе не впоратися в звичайній школі, Ви можете записати її до підготовчої групи. Про неї ми згадували вище.

УВАГА!

Етапи навчання в початковій школі

У початковій освіті виділяються два етапи:

■ **I освітній етап:** 1–3 класи – молодша шкільна освіта – інтегроване навчання.

■ У 1–3 класах діти здобувають знання і вміння в таких сферах:

- вивчення польської мови
- математична освіта
- соціальне виховання
- екологічне виховання
- образотворче виховання
- технічна освіта
- освіта в галузі інформаційних технологій
- музична освіта
- фізичне виховання
- іншомовна освіта – сучасна іноземна мова,
- релігія/етика.

■ **II освітній етап:** 4–8 класи. Під час цього періоду відбувається предметне навчання. У нижче поданій таблиці на с. 64 вказані предмети, які вивчатиме Ваша дитина в окремих класах.

Таблиця 1. **Предмети, що вивчаються в різних класах** (джерело: власне опрацювання)

Клас	Обов'язкові предмети	Факультативні предмети
IV	Польська мова, іноземна мова, музика, образотворче мистецтво, історія, природознавство, математика, інформатика, трудове навчання, фізкультура	Релігія/етика, підготовка до сімейного життя
V	Польська мова, іноземна мова, музика, образотворче мистецтво, історія, географія, біологія, математика, інформатика, трудове навчання, фізкультура	Релігія/етика, підготовка до сімейного життя
VI	Польська мова, іноземна мова, музика, образотворче мистецтво, історія, географія, біологія, математика, інформатика, трудове навчання, фізкультура	Релігія/етика, підготовка до сімейного життя
VII	Польська мова, іноземна мова, друга іноземна мова, історія, географія, біологія, хімія, математика, інформатика, трудове навчання, фізкультура	Релігія/етика, підготовка до сімейного життя, професійна орієнтація
VIII	Польська мова, іноземна мова, друга іноземна мова, музика, історія, суспільствознавство, географія, біологія, хімія, математика, інформатика, трудове навчання, фізкультура, безпека життєдіяльності	Релігія/етика, підготовка до сімейного життя, професійна орієнтація

- **Релігія та етика** – Ви можете записати дитину на уроки релігії чи етики, або на обидва одночасно. Ваша дитина не зобов'язана відвідувати ці уроки, але варто перевірити цю інформацію, оскільки вона може змінитися. Якщо Ви вирішили записати дитину на один із цих уроків, Вам слід заповнити заяву, яку Ви отримаєте в школі.

-
- У польських школах уроки релігії пов'язані з певним віросповіданням **УВАГА!** (як правило, римо-католицьким), а уроки зазвичай проводять духовні особи. Перш ніж Ви вирішите записати свою дитину на ці заняття, попросіть надати більше інформації з цього приводу.
- **Підготовка до сімейного життя** (*Wychowanie do życia w rodzinie*) – це предмет для учнів початкової та середньої школи, який охоплює теми, пов'язані з сімейним життям і сексуальним вихованням. Це факультативний предмет, який вивчається з четвертого класу початкової школи. Якщо Ви не хочете, щоб ваша дитина відвідувала ці заняття, Вам слід заповнити заяву, яку Ви отримаєте в школі.
- **Звільнення з уроків фізкультури** – якщо Ваша дитина погано почувається, але все одно йде до школи, Ви можете написати одноразове прохання про звільнення її з уроку фізкультури. Якщо Ваша дитина має хронічне захворювання і Вам потрібне звільнення на семестр або рік, Ви повинні надати школі звільнення, надане лікарем-спеціалістом (звільнення від сімейного лікаря не приймаються).
-

Оплати

Навчання в публічних початкових школах є безкоштовним для всіх учнів, однак батьки все ж несуть невеликі витрати. До них входять щорічні внески (батьківська рада, страхування, внесок для потреб класу) і додаткові внески (наприклад, за шкільні екскурсії). Класний керівник повідомить Вас про розмір оплати на перших батьківських зборах.

Пам'ятайте, що не всі оплати є обов'язковими, від деяких із них Ви можете відмовитися. Усі ці оплати добровільні. Внесення цих оплат або їхня відсутність не впливають на отримання свідоцтва.

Підручники та робочі зошити в початковій школі безкоштовні. Учні беруть у користування підручники в школі, а після навчального року їх потрібно повернути. Робочі зошити призначені лише для учня (їх не потрібно повертати до шкільної бібліотеки).

Навчання в непублічних школах платне. Кожна школа має власну пропозицію щодо навчання та прейскурант, пов'язаний із витратами.

■

Організація навчального року

Навчальний рік у Польщі триває з 1 вересня по 31 серпня і ділиться на два семестри. У більшості шкіл уроки проходять від понеділка по п'ятницю. Урок триває 45 хвилин.

Навчальний рік у польських школах зазвичай розпочинається 1 вересня, а закінчується в передостанній/останній тиждень червня.

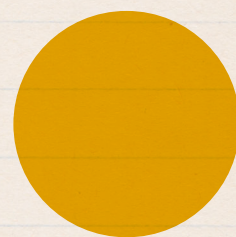
У таблиці № 2 Ви знайдете найважливіші свята та вихідні дні. Про інші вихідні дні, які можуть з'явитися упродовж навчального року, Вас повідомить школа. Навчальний рік ділиться на два семестри, які розділені 2-тижневими зимовими канікулами.

Термін зимових канікул залежить від воєводства, в якому розташована школа, і змінюється щороку, про що повідомляє Міністерство національної освіти перед початком навчального року.

Таблиця 2. **Вихідні дні для учнів упродовж навчального року** (джерело: власне опрацювання)

Місяць	Свята / вихідні дні
Жовтень	14.10. – День національної освіти (День вчителя) – Dzień Edukacji Narodowej (Dzień Nauczyciela) – день, вільний від навчання
Листопад	01.11. – День всіх святих – Wszystkich Świętych – (вихідний) 11.11. – День Незалежності – Święto Niepodległości – (вихідний)
Грудень	23.12. – 01.01. – різдвяні канікули 25–26/12. – Різдвяні свята – Święta Bożego Narodzenia
Січень	01.01. – Новий рік – Nowy Rok – (вихідний) 06.01. – Богоявлення – Święto Trzech Króli – (вихідний)
Січень/лютий	Зимові канікули – 2 тижні (точна дата та поділ на воєводства, відповідно до інформації Міністерства національної освіти)
Березень/квітень	Великдень – Święta Wielkanocne – великодні канікули – 6 днів (у березні або квітні – рухоме свято)
Травень	01.05. – День праці – Święto Pracy – (вихідний) 03.05. – День Конституції 3 травня – Święto Konstytucji 3 Maja – (вихідний)
Червень	Закінчення навчального року (передостанній/останній тиждень червня)
Липень	 Літні канікули
Серпень	Літні канікули

Группа продовженого дня

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Ви працюєте і не можете до або після уроків забезпечити дитині догляд, Ви можете записати дитину до групи продовженого дня, яка є в більшості шкіл. Це місце для проведення часу учнями, переважно 1–3 класів, до або після уроків. У групі продовженого дня, під наглядом вихователів, учні можуть відпочити, взяти участь в іграх та забавах, розвивати свої зацікавлення та інтегруватися з іншими дітьми.

Час роботи групи продовженого дня залежить від потреб батьків, транспорту учнів (деякі гмінні школи забезпечують транспорт для учнів із віддалених сіл) або особливостей організації школи; найчастіше це від 7:00 до 17:00 або 18:00.

Кожна школа має свої правила роботи групи продовженого дня, які мають бути розміщені на вебсайті школи. Там Ви також знайдете інформацію про правила прийому дитини до групи продовженого дня. Ви можете запитати про це під час запису дитини до школи.

Догляд за дітьми у групі продовженого дня безкоштовний.

УВАГА!

Шкільна їдальня

У багатьох початкових школах є їдальні, де учні можуть з'їсти гарячі страви. Це важливо, особливо коли дитина проводить у школі багато часу. Харчування в їдальнях платне, але ціна помірна, оскільки орган, якому підлягає школа, субсидує харчування.

Інформацію про вартість та страви можна знайти на вебсайті школи. Ви також можете запитати про це в приймальні школи.

Якщо Вам складно забезпечити харчування для вашої дитини, зверніться до **УВАГА!** шкільного педагога, який надасть Вам інформацію про доступну допомогу.

Важливі документи учня

УЧНІВСЬКИЙ КВИТОК

Кожен учень даної школи отримує учнівський квиток. Це документ, який дає право на встановлену законом знижку 37% при купівлі квитків на потяг і 50% знижки при купівлі білетів на трамвай, автобус чи міжміський автобус. Крім того, учнівський квиток дає право пільгового або безкоштовного проїзду в місцевому громадському транспорті. Дізнайтеся, чи можливо це також у Вашому місті.

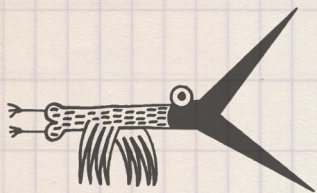
Учні, які мають учнівський квиток, також користуються знижками при купівлі квитків у кіно, до театру, музею, спортивних закладів тощо.

Від липня 2024 року в додатку mObywatel доступні е-учнівські квитки. З їх допомогою учні можуть підтвердити свій статус та скористатися знижками, на які вони мають право. Посвідчення можна активувати за допомогою QR-коду та коду активації, але тільки якщо школа співпрацює з Міністерством цифровізації. Раніше видані паперові учнівські квитки залишаються дійсними до кінця навчання за умови їх регулярного оновлення (шляхом проставлення печатки).

Схема 6. Зразок учнівського квитка

(джерело: Розпорядження Міністра національної освіти від 7 червня 2023 року про атестати, державні дипломи та інші форми, Вісник Законів, 2023, поз.1120)

Велосипедне посвідчення

Дорогі Батьки / Законні представники!

Якщо Вашій дитині більше 10 років, вона може скласти іспит, щоб перевірити кваліфікації, необхідні для отримання посвідчення щодо керування велосипедом (karta rowerowa). Це документ, який дає право особам, які не досягли 18 років, пересуватися велосипедом, електросамокатом та іншими електроприладами.

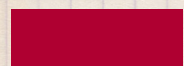
Хто видає велосипедне посвідчення?

- директор школи – якщо дитина є учнем початкової школи і має згоду батьків або законних представників,
- директор воєводського центру дорожнього руху – якщо дитина закінчила початкову школу,
- підприємець, який керує центром підготовки водіїв, за наявності в нього спеціального сертифікату про відповідність додатковим вимогам – якщо дитина закінчила школу.

Схема 7. **Зразок велосипедного посвідчення** (джерело: Розпорядження Міністра транспорту, будівництва і морського господарства від 12 квітня 2013 р. про отримання велосипедного посвідчення (Вісник законів, 2013, поз. 512)

KARTA ROWEROWA	
1. Nazwisko	7. Zmiana adresu zamieszkania: kod
2. Imiona	miejsce:
3. Data ur.	ul.
4. Adres zamieszkania: kod	nr budynku nr lokalu
miejsce:	
ul.	
nr budynku nr lokalu	
Miejsce na fotografię 45 mm x 35 mm	(podpis i pieczęć dyrektora lub kierownika podmiotu wydającego kartę rowerową)
(podpis posiadacza)	
5. Data wydania	
..... r.	
6. Nazwa podmiotu wydającego kartę rowerową	8. Miejsce na adnotacje
(podpis i pieczęć dyrektora lub kierownika podmiotu wydającego kartę rowerową)	

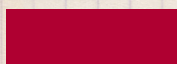

Співпраця школи з батьками / законними представниками

Позитивні стосунки школи з батьками / законними представниками учнів дуже важливі для мотивації дітей до навчання, досягнення успіхів та зміцнення їхньої самооцінки. Школа створює можливість не лише повідомляти про можливі проблеми чи інциденти, але й надавати будь-яку зворотну інформацію, зокрема про те, що, на думку батьків / законних представників, вдалося досягнути. Принципи співпраці між школою та батьками учнів розміщені в Статуті школи, про який ми розповідаємо далі в *Довіднику*.

Співпраця батьків / законних представників зі школою

Інформацію про поточні зустрічі: збори, консультації та інші важливі події – надає класний керівник. Він може обрати форму комунікації. Найпоширенішим є електронний журнал, про який Ви дізнаєтеся далі у *Довіднику*.

Також для передачі інформації може використовуватися щоденник учня, тобто спеціальний зошит для комунікації з батьками. Багато шкіл використовують саме таку форму, незалежно від використання електронного журналу.

Деякі вчителі надсилають смс-повідомлення або листи електронною поштою. Також варто відвідувати вебсайт школи та її сторінки в соціальних мережах.

Зверніть увагу на записи щодо запланованих зустрічей із батьками. До них належать: батьківські збори (*wywiadówka*), які відбуваються кілька разів на рік. Під час батьківських зборів обговорюються питання, пов'язані з класом і школою. У них варто брати участь, щоб познайомитися з іншими батьками. Серед них Ви можете знайти осіб, з якими будете співпрацювати та підтримувати одне одного.

Окрім батьківських зборів, у школах проводяться індивідуальні консультації. Під час таких зустрічей Ви можете отримати від вчителів інформацію про свою дитину. Тому намагайтеся планувати свій час так, щоб брати участь у консультаціях.

Розклад зустрічей із батьками надається на початку року і зазвичай розміщується в електронному журналі та на вебсайті. Ця інформація дозволить Вам заздалегідь планувати свій час, щоб брати участь у зустрічах.

УВАГА!

Працівники школи, які підтримують батьків / законних представників

Класний керівник

Класний керівник – це вчитель, який опікується одним класним колективом упродовж усього циклу навчання на одному освітньому рівні, тобто з 1 по 3 або з 4 по 8 класи. Він підтримує своїх учнів у різних шкільних та життєвих ситуаціях. Учень може звернутися безпосередньо до класного керівника за допомогою або для вирішення складної проблеми.

Залежно від ситуації учня (труднощі в навчанні, нездатність справлятися зі стресом, конфлікт із однолітками чи вчителем, важке матеріальне становище, проблеми зі здоров'ям тощо), класний керівник може звернутися до психолога, шкільного педагога або спеціаліста з профорієнтації з проханням надати учневі відповідну допомогу.

Класний керівник співпрацює з батьками учнів щодо навчання, виховання та профілактики.

Ви завжди можете звернутися до класного керівника, якщо у Вас виникли питання про шкільне життя або Вам потрібно поговорити про свою дитину. Залежно від домовленостей, Ви можете зв'язатися з класним керівником через електронний журнал, по телефону, через смс-повідомлення, електронною поштою або особисто.

Пам'ятайте, що на розмову потрібно записатися і не слід розмовляти з класним керівником чи іншим учителем під час перерви, коли він чергує в коридорі, чи перед уроками.

Пам'ятайте також, що в школі є багато людей, які допоможуть Вам вирішити проблеми, пов'язані з навчанням дитини. Нижче ми описуємо ситуації, які потребують підтримки з боку школи.

Якщо у Вашої дитини є проблеми з конкретним предметом, зверніться до вчителя цього предмета і поговоріть про труднощі дитини. Якщо розмова з учителем не принесе покращення, зверніться до класного керівника, який поговорить із учителем, щоб допомогти дитині подолати труднощі.

Якщо виникне проблема у вихованні, пов'язана з Вашою дитиною, поговоріть про це з класним керівником, який може запросити на зустріч шкільного педагога.

Учитель польської мови як іноземної

Якщо Ваша дитина має мовні труднощі, Ви можете звернутися по підтримку до вчителя польської мови, який веде додаткові уроки для учнів, які приїжджають з-за кордону, або до міжкультурного асистента. Якщо Ваша дитина відвідує додаткові заняття з польської мови, Ви можете зв'язатися безпосередньо з вчителем цього предмета. Вчитель повідомить Вас про успіхи Вашої дитини або потенційні труднощі чи теми, над якими потрібно працювати.

Адміністрація школи

Якщо у Вас виникнуть проблеми з документами, формальностями чи анкетами, Вам допоможуть працівники в приймальні, а також заступник директора чи директор школи.

Директор школи – це та особа, до якої можна звернутися, щоб вирішити будь-яку проблему. Однак пам'ятайте, що це «вища інстанція» у сфері комунікації з батьками, яка через велику кількість обов'язків має відносно найменше часу

для батьків. Тому намагайтеся вирішувати проблеми під час зустрічей із учителями, які знають справу і можуть допомогти її вирішити.

Багато шкіл розробили правила належної комунікації з батьками. Зазвичай їх можна знайти на вебсайті школи.

Складні ситуації

Якщо Вашій дитині стало недобре під час уроків у школі, вона має повідомити про це класного керівника чи іншого вчителя. Учитель направить учня до шкільної медсестри.

У разі потреби Вам зателефонує вчитель або хтось із працівників приймальні та попросить забрати дитину зі школи. При повідомленні про погане самопочуття дитина не може залишити школу самостійно.

Якщо Ваша дитина вчинить (чого ми нікому не бажаємо) заборонену дію (наприклад, бійка, вживання алкоголю, наркотиків, паління цигарок, порушення правил соціального співіснування), директор школи зв'яжеться з Вами по телефону або електронною поштою. За відсутності зв'язку директор може викликати поліцію.

Пам'ятайте, що якщо Ваша дитина вчинить вищезазначені дії у неповнолітньому віці, вона не буде позбавлена можливості навчатися в школі, але може бути покарана незадовільною оцінкою з поведінки. У випадках грубого порушення законодавства справа може бути передана до сімейного суду.

Намагайтеся бути в курсі новин зі школи. Вони надаються лише з дуже важливих питань, і їх не слід ігнорувати.

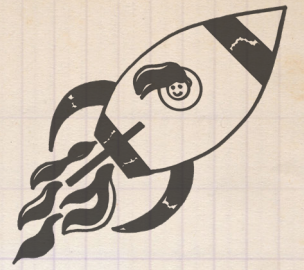
Відповідно до польського законодавства, тілесні покарання дітей (такі як ляпаси, побиття, штурхання, штовхання тощо) заборонені в будь-якій формі. Якщо хтось вчиняє такі дії щодо дитини, про це слід повідомити поліцію.

УВАГА!

Заборона тілесних покарань дітей поширюється на всіх людей, які їх оточують, як у школі, так і вдома, і має правові наслідки. Про це можна прочитати в документі «Стандарти захисту дітей від насильства», який розміщений на вебсайті кожної школи.

Також варто ознайомитися з інформацією на вебсайті Фундації «Даємо дітям силу» (www.fdds.pl).

Повсякденне ЖИТТЯ В ШКОЛІ

Дорогі Батьки / Законні представники,

Щоб Ваша дитина відчувала себе добре в новій школі, а Ви швидше звикли до нових реалій, подбайте про:

- регулярну перевірку інформації в електронному журналі,
- забезпечення дитини харчуванням під час навчання в школі – Ви можете записати її на платні обіди в шкільній їдальні, а якщо вирішите цього не робити, не забудьте приготувати бутерброди або інші перекуси,
- надання всіх висновків, рішень і довідок про стан здоров'я дитини,
- відвідування батьківських зборів,
- термінове повідомлення про будь-які проблеми,
- забезпечення дитини охайним і чистим одягом відповідно до обставин (не забувайте про святковий одяг під час шкільних урочистостей) і змінним одягом для занять спортом, а також змінним взуттям (якщо це необхідно в школі Вашої дитини),
- активну участь у житті школи та класу Вашої дитини (заходи, зустрічі тощо).

Пам'ятайте, що:

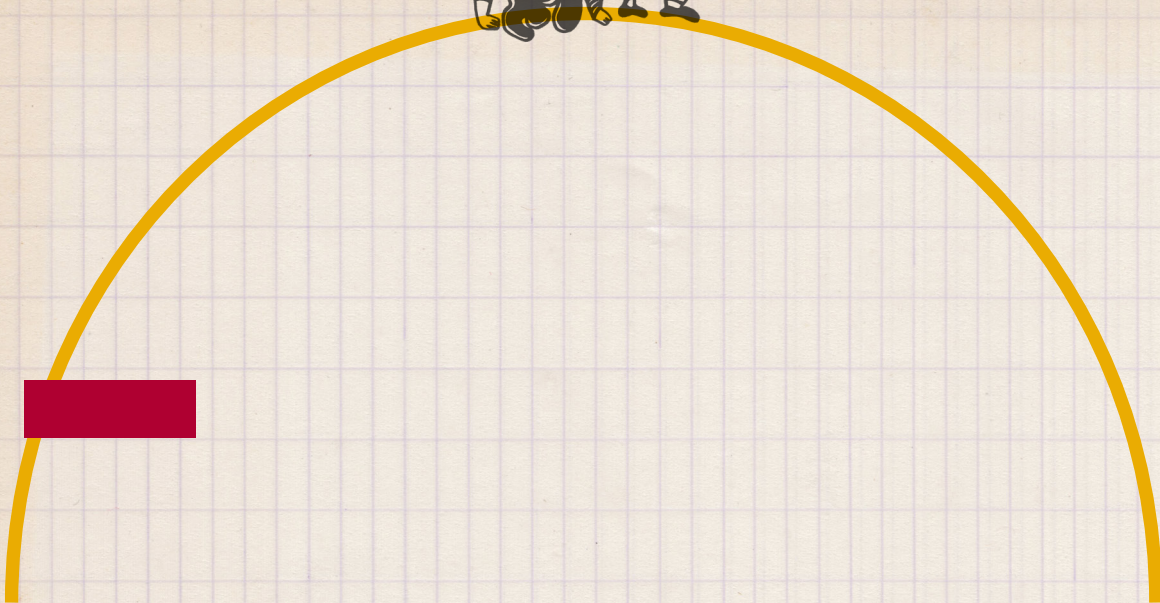
- діти молодшого віку (1–3 класи) не можуть повертатися додому самі, їх мають забирати уповноважені до цього батьки / законні представники,

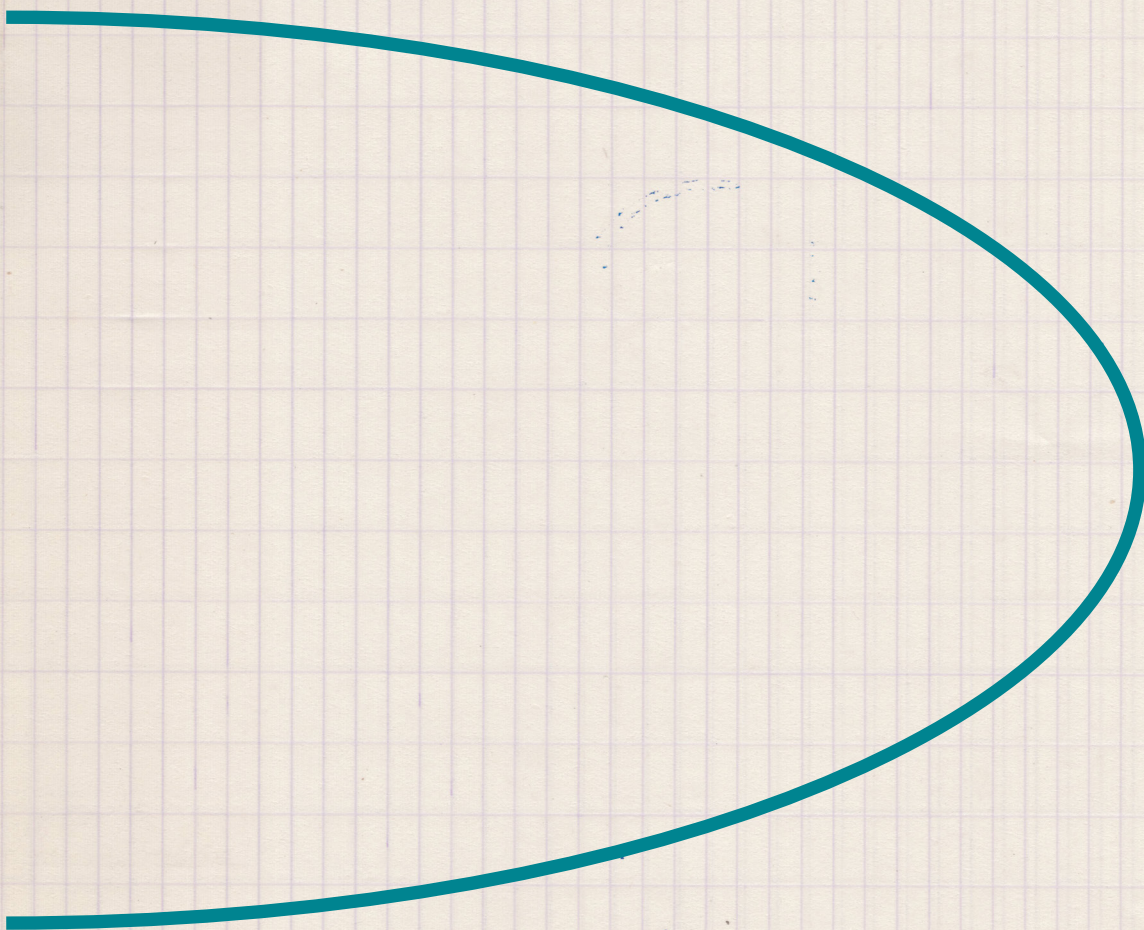
- якщо Ви хочете, щоб ваша дитина вийшла зі школи до закінчення занять, необхідно повідомити про це в приймальні секретаря та класного керівника,
- діти зобов'язані відвідувати школу, а кожна відсутність повинна бути виправдана (деякі школи мають власні зразки документів, доступні в приймальні або на вебсайті школи).

-
- Не забувайте вчасно попереджати про кожну відсутність дитини в школі. Якщо Ви цього не зробите, дитина матиме пропуски (відсутність без причини), що може негативно вплинути на оцінку її поведінки.
 - Також слід знати, що якщо Ваша дитина матиме більше пропусків без причини, на Вас можуть накласти адміністративний штраф.
 - Дізнайтеся, які правила повідомлення про причини пропусків діють у школі Вашої дитини. Кожна школа має свій статут, у якому повинні бути описані положення, які стосуються оцінювання успішності в навчанні та поведінки, а також принципи виправдання відсутності. Прочитайте цей документ, щоб ознайомитися з детальними вимогами, прийнятими у навчальному закладі Вашої дитини.
-

УВАГА!

Надання згоди

Дорогі Батьки / Законні представники!

Пам'ятайте, що Ви є головними і найважливішими опікунами своєї дитини. Тому будь-яка дія, яку здійснює школа, окрім поточної навчально-виховної діяльності та опіки, потребує Вашої письмової згоди. Це стосується, зокрема, виходів класу поза школу (наприклад, у кіно, до театру, музею), класних екскурсій, участі в змаганнях, спортивних заходах, іспитах на велосипедне посвідчення тощо.

Також пам'ятайте, що для фотографування, проведення відеозйомки та публікації зображення Вашої дитини, потрібна ваша письмова згода. Без неї ніхто не має права цього робити.

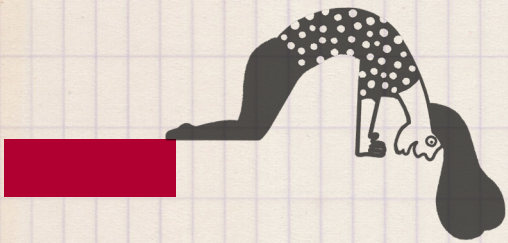

Батьківський комітет

У більшості шкіл діють батьківські комітети. До них входять представники батьків з усієї школи, обрані на перших у навчальному році батьківських зборах. До батьківського комітету може бути обраний будь-хто з батьків, якщо дасть на це згоду. Варто запропонувати свою кандидатуру до батьківського комітету, щоб мати вплив на рішення, які він приймає. Батьківський комітет має багато повноважень, що детально прописані в Статуті школи.

Зміна школи

Може статися так, що Ви вирішите змінити школу для Вашої дитини. Не забудьте повідомити про це класного керівника або директора школи. Тоді Ви можете попросити надати документи, що підтверджують освітній процес дитини (свідоцтва, висновки, характеристику дитини, у тому числі опис сильних сторін, зацікавлень, талантів).

За Вашим проханням класний керівник пише висновок про дитину, її таланти, зацікавлення чи освітні потреби та вжиті корекційні заходи.

Щоб зміна школи пройшла в дружній атмосфері, варто також поговорити з дитиною про нову для неї ситуацію і запевнити її у підтримці з боку батьків. Необхідно підготувати дитину до початку навчання в новій школі.

Поставтеся серйозно до факту, що Ваша дитина не змогла завершити етап навчання у даній школі, і тому їй буде важко почати новий етап.

Пам'ятайте, що перед зміною школи Ви повинні повернути всі книги та підручники, взяті в шкільній бібліотеці.

У разі рееміграції рекомендується забезпечити дитині підтримку.

Батьківщина може розглядатися дитиною з абсолютно іншого погляду, ніж батьками.

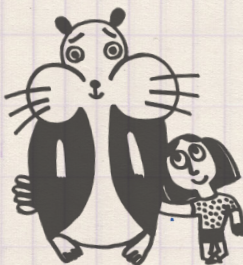
Тому варто подбати як про документи, так і про стосунки з найближчими людьми.

Також рекомендується заохотити дитину написати після від'їзду листа, в якому вона попрощається зі своєю школою, друзями тощо.

Міжкультурний асистент

Ми вже писали про міжкультурного асистента. Це важлива особа в школі, в якій навчаються учні з міграційним досвідом.

Якщо Ваша дитина не знає польської мови або її знання мови не дозволяють їй вільно спілкуватися, школа може впровадити посаду міжкультурного асистента. Це вирішує директор школи.

Міжкультурний асистент – це особа, завданням якої є підтримка дітей із досвідом міграції, які навчаються в школах у Польщі, та супровід шкільних громад, у тому числі й педагогічних працівників, батьків та законних представників дітей.

Особа, яка виконує таку функцію, може бути працевлаштована на посаду асистента вчителя за рахунок коштів, наданих органом управління школи або громадською організацією.

Завдання особи, яка працює міжкультурним асистентом, можуть містити, зокрема:

- підтримку дітей із досвідом міграції в навчанні та в процесі інтеграції у шкільну громаду,
- допомогу в перекладі з польської на рідну мову дитини та її родини (і навпаки), як під час шкільних занять, так і під час батьківських зборів та індивідуальних зустрічей із психологом, шкільним педагогом,

директором школи чи педагогічним колективом школи,

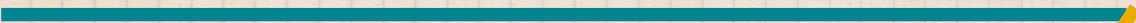
- посередництво в контактах між школою та батьками або законними представниками дітей,
- посередництво у випадку культурних, національних, расових, етнічних чи релігійних конфліктів.

Запитайте, чи є в школі Вашої дитини міжкультурний асистент. Якщо так, пам'ятайте, що це людина, яка може підтримати Вас у будь-якій ситуації. Ви завжди можете звернутися до свого класного керівника, який підкаже шлях допомоги. Не бійтеся просити про неї.

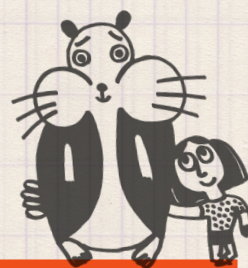
Від 2024/2025 навчального року Міністерство освіти планує популяризувати працевлаштування міжкультурних асистентів у школах, де навчаються діти з досвідом міграції, які знають польську мову на рівні, недостатньому для навчання. Закон не передбачає обов'язку працевлаштування асистента, але надає таку можливість.

УВАГА!

Психолого-педагогічна підтримка

Кожен учень школи може скористатися безкоштовною допомогою психолога та/або педагога. Спеціаліст підтримує учнів, зокрема, у шкільних невдачах, труднощах, що стосуються емоцій і міжособистісної комунікації. Учень може звернутися безпосередньо до нього з проханням про підтримку.

Шкільний психолог/педагог також може надати допомогу батькам учня в підтримці розвитку їхньої дитини, розпізнанні та розвитку її індивідуальних здібностей, схильностей і талантів.

Відповідно до положень Закону про освіту, Ваша дитина – як учень із досвідом міграції – має особливе право на психолого-педагогічну допомогу на території школи.

Вона має право на добровільну та безкоштовну психолого-педагогічну допомогу у зв'язку з адаптаційними труднощами, пов'язаними з культурними відмінностями або зміною освітнього середовища, зокрема, пов'язаними з попереднім навчанням за кордоном.

Таку допомогу, після того, як вчителі та спеціалісти визначили психологічні та освітні потреби учнів, організовує директор школи у співпраці, зокрема, з батьками учня.

Психолого-педагогічна допомога у школі надається як учням, так і їхнім батькам. Шкільні вчителі, вихователі та спеціалісти підтримують учнів у їхній поточній роботі. Допомога може надаватися, зокрема: у формі порад, консультацій, занять із розвитку емоційних та соціальних компетенцій.

Шкільний психолог/педагог також може допомогти батькам / законним представникам учня в підтримці розвитку їхньої дитини.

Підтримка педагога

У кожній початковій школі працює шкільний педагог. Педагог – це особа, яка підтримує учнів у їхньому психофізичному розвитку, допомагає учням, які мають проблеми з поведінкою в школі, бере участь у вирішенні конфліктів, організовує матеріальну чи іншу (наприклад, допомога з речами) підтримку для батьків дітей, які перебувають у складній матеріальній ситуації.

Підтримка психолога

У більшості шкіл працює шкільний психолог, який підтримує в роботі шкільного педагога та вчителів.

До шкільного психолога може звернутися кожен, хто має потребу поговорити про свої емоції або потребує допомоги у вирішенні проблем.

Якщо Ви бачите у своєї дитини тривожну поведінку, з якою Ви не можете впоратися, не соромтеся звертатися по допомогу до психолога. Він може діагностувати Вашу дитину та допомогти їй справлятися з емоційними труднощами.

Пам'ятайте, що міграція – це важкий досвід, особливо для дитини, яка не завжди розуміє ситуацію, в якій опинилася.

Підтримка спеціалістів

У кожній школі, окрім педагога та психолога, працюють інші спеціалісти (наприклад, логопед, спеціальний педагог), які підтримують учнів, котрі мають труднощі у шкільному функціонуванні. Якщо Ваша дитина пройшла обстеження в психолого-педагогічному консультаційному центрі та отримала психолого-педагогічний висновок чи рішення про необхідність спеціального навчання, варто надати ці документи в школі, щоб отримати відповідну допомогу. Спеціалісти також допомагають учням, які не мають таких документів, але мають потребу в підтримці.

Підтримка від вчителів

Кожен учитель зобов'язаний надавати психолого-педагогічну допомогу, шляхом адаптації змісту програми, форм і методів роботи та оцінювання, учням із диференційованими освітніми потребами.

Для дітей та учнів з інвалідністю, які мають висновок про необхідність спеціальної освіти, у загальноосвітніх та інтеграційних дитячих садках і школах додатково працевлаштовуються вчителі, які співорганізують інтеграційне або спеціальне навчання. Директор школи, з урахуванням індивідуальних потреб розвитку, освітніх вимог та психофізичних можливостей дітей і учнів з інвалідністю, визначає освітні заняття та інтегровані заходи, зазначені в індивідуальній програмі навчально-терапевтичної підтримки (ІРЕТ). Ці заняття проводяться у співпраці з додатково працевлаштованими вчителями або за їх участю.

Кожен учень з міграційним досвідом має право на адаптацію змісту навчальної програми іншою мовою. Ви маєте право отримати інформацію про цю адаптацію.

УВАГА!

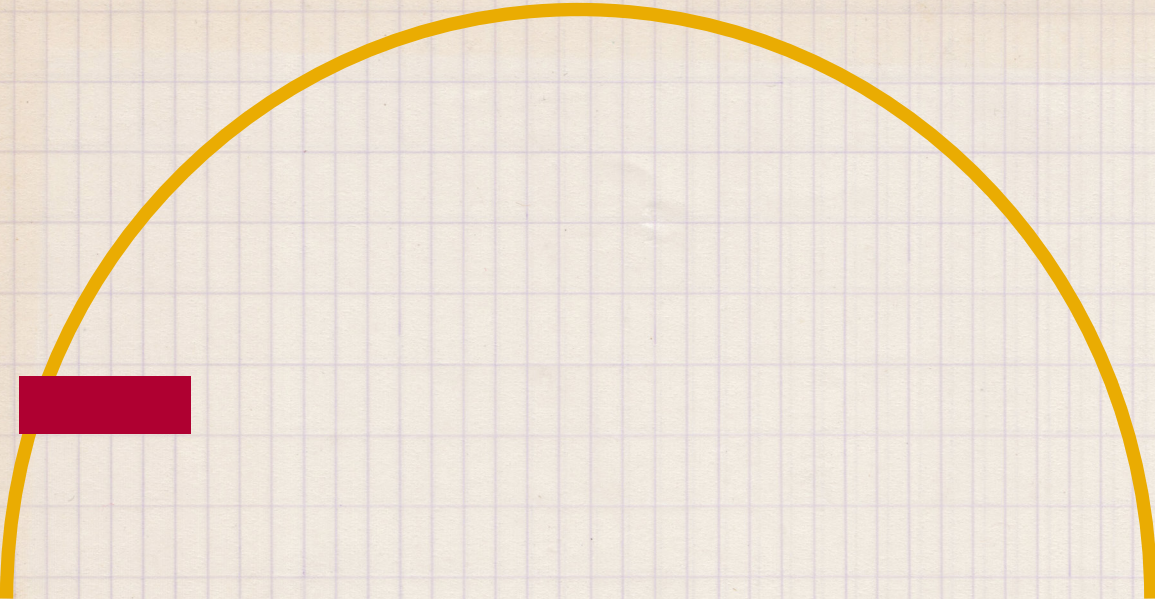

Оцінювання

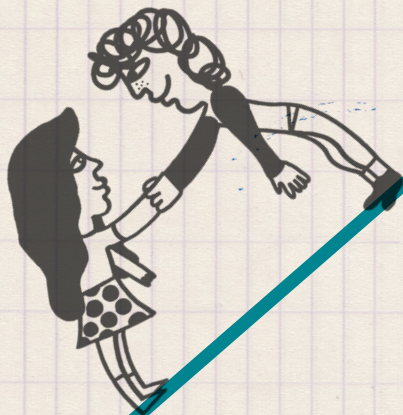

Оцінювання досягнень учнів регулюється Законом про освіту. Кожна школа має власні автономні правила внутрішнього оцінювання, які відповідають правовим нормам. Все більше шкіл відходять від поточної системи оцінювання, заснованої на традиційних оцінках. Інформацію про це можна знайти в Статуті школи. Варто ознайомитися з цим документом. Про це ми пишемо нижче.

Шкала оцінювання

У 1–3 класах початкової школи вчителі виставляють піврічну та річну класифікаційну оцінку з освітніх занять у описовій формі. Описова оцінка враховує рівень і успішність учня у сфері оволодіння знаннями та вміннями відповідно до вимог даного освітнього етапу. В описовій оцінці вчитель також зазначає розвиткові та освітні потреби учня, пов'язані з подоланням труднощів у навчанні чи розвитком талантів. Упродовж навчального року учні 1–3 класів можуть отримувати поточні оцінки, виставлені способом, визначеним Статутом школи.

Починаючи від 4 класу початкової школи річні та підсумкові оцінки з освітніх предметів визначаються на основі положень Закону про освіту за такою шкалою:

- відмінно – ocena celujący (cel.) – 6,
- дуже добре – ocena bardzo dobry (bdb.) – 5,
- добре – ocena dobry (db.) – 4,
- задовільно – ocena dostateczny (dst.) – 3,
- допустимо – ocena dopuszczający (dop.) – 2,
- незадовільно – ocena niedostateczny (ndst.) – 1.

Більшість шкіл використовує запис поточних оцінок у формі, представленій вище.

На початку кожного навчального року вчителі зобов'язані ознайомити учнів і батьків із освітніми вимогами, необхідними для отримання конкретних класифікаційних оцінок за семестр і за рік. Якщо Вам потрібні роз'яснення щодо освітніх вимог, попросіть надати додаткову інформацію. Цю допомогу може надати Ваш класний керівник або міжкультурний асистент.

Також пам'ятайте про різницю в шкалі оцінювання в Україні та в Польщі.

Таблиця 3. **Відмінності в шкалі оцінювання в Україні та в Польщі**

Бали в Україні	Оцінки в Польщі
12	6 відмінно
11	5+ дуже добре із плюсом
10	5 дуже добре
9	5- дуже добре із мінусом
8	4+ добре із плюсом
7	4 добре

6	4- добре із мінусом
5	3+ задовільно із плюсом
4	3 задовільно
3	3- задовільно із мінусом
2	2 допустимо
1	1 незадовільно

Учень та його батьки / законні представники мають доступ до оцінок.

УВАГА!

Відповідно до Закону про освіту, вчитель зобов'язаний обґрунтувати виставлену оцінку. Якщо Ви не розумієте обґрунтування оцінки, попросіть вчителя про пояснення.

Переведення до наступного класу

У 4–7 класах для переходу до наступного класу, а у 8 класі для закінчення школи, учень повинен отримати річні оцінки не нижчі від «допустимо».

Якщо за результатами річного оцінювання учень отримав негативну (незадовільну) підсумкову оцінку з одного або двох предметів, він може скласти повторний іспит (egzamin poprawkowy) з цих предметів. Повторний іспит приймає комісія, яка визначається директором школи.

Учень, який із поважних причин (наприклад, через хворобу) не з'явився на повторний іспит у визначений день, може скласти його в додатковий день, визначений директором школи.

Річна підсумкова оцінка, визначена за результатами повторного іспиту, є остаточною. Учень, який не склав повторного іспиту, не переходить до наступного класу, тобто повинен залишитися на повторний рік навчання.

Якщо за результатами річного оцінювання учень отримує негативну (незадовільну) підсумкову оцінку з трьох або більше предметів, він не переходить до наступного класу, тобто повинен залишитися на повторний рік навчання.

Про ризик отримання незадовільної оцінки вчитель конкретного предмета повинен повідомити батьків за місяць до річного оцінювання. Ця інформація міститься в електронному журналі. Про електронний журнал ми напишемо далі в *Довіднику*.

УВАГА!

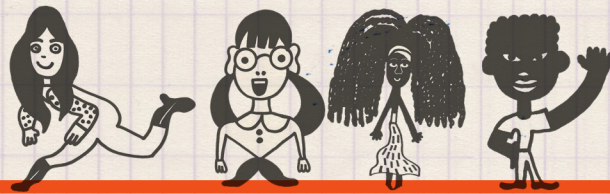
Учні 1–3 класів зазвичай не залишаються на повторний рік навчання. Так може статися, якщо проблеми з навчанням дитини можуть серйозно завадити її подальшій освіті. Рішення про залишення учня на повторний рік навчання приймає педагогічна рада за погодженням із батьками.

Якщо Ваша дитина має труднощі з навчанням, Ви можете розраховувати на підтримку школи. За заявою класного керівника або вчителя шкільний педагог може направити дитину до психолого-педагогічного консультативного центру, де спеціалістами буде проведено обстеження, спрямоване на адаптацію форм допомоги до освітніх потреб дитини. Про роль і завдання психолого-педагогічного консультативного центру ми пишемо далі в *Довіднику*.

Оцінювання поведінки

Також оцінюється поведінка учня. У 1–3 класах оцінювання поведінки має описову форму. Починаючи від 4 класу початкової школи, річна і підсумкова оцінка з поведінки виставляється за такою шкалою:

- зразкова – wzogowe (wz.),
- дуже добра – bardzo dobry (bdb.),
- добра – dobre (db.),
- відповідна – poprawne (pop.),
- невідповідна – nieodpowiednie (ndp.),
- неприпустима – naganne (ng.).

Оцінювання з поведінки охоплює такі сфери:

- виконання учнівських обов'язків,
- вчинки на благо шкільної спільноти,
- турбота про честь і традиції школи,
- турбота про красу рідної мови,
- турбота про власну та чужу безпеку і здоров'я,
- гідна, ввічлива поведінка в школі та поза нею,
- прояв поваги до інших людей.

Кожна школа розробляє власні критерії оцінювання поведінки з урахуванням цих сфер.

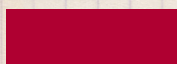

Починаючи з 4 класу початкової школи, учень, який за підсумками річного оцінювання отримав середню річну підсумкову оцінку з обов'язкових навчальних предметів не нижчу, ніж 4,75, і річну підсумкову оцінку з поведінки не нижчу, ніж «дуже добра», переходить до наступного класу та отримує свідоцтво з відзнакою (так зване свідоцтво з біло-червоною смужкою – *świadectwo z biało-czerwonym paskiem*).

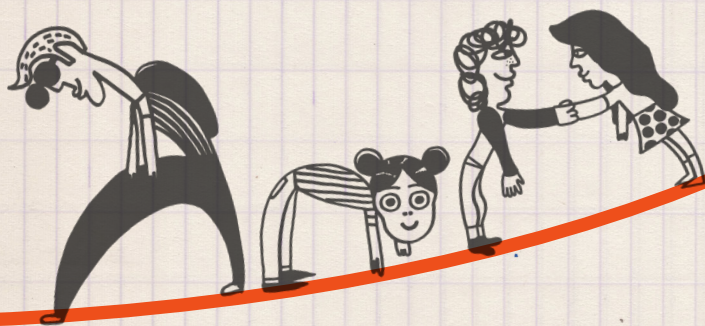
УВАГА!

Учням, які відвідували уроки релігії чи етики, до середнього балу враховуються також річні класифікаційні оцінки, отримані з цих предметів. Від 2024/2025 навчального року оцінка з релігії вже не буде враховуватися до середнього балу.

Электронный журнал

Оцінки учнів заносяться до журналу. Нині у більшості шкіл шкільна документація ведеться в електронному журналі, хоча в деяких випадках може вимагатися також документація в паперовій формі. Електронний журнал (e-dziennik) – це комп'ютерна програма або вебсайт, який використовується для реєстрації перебігу навчання. Там Ви знайдете записи про успішність Вашої дитини, а також поточну інформацію про відвідування, заплановані контрольні роботи, екскурсії, зустрічі з батьками тощо. Електронний журнал має форму мобільного застосунку, до якого Ви матимете постійний доступ.

Школи використовують різні види електронних журналів. Інформацію про електронний журнал, який використовується в школі Вашої дитини, можна знайти на вебсайті школи. Інформацію про логування до електронного журналу та користування ним Ви отримаєте від класного керівника або при записі дитини до школи.

Якщо у Вас виникають труднощі з використанням електронного журналу, повідомте про це класного керівника. Не бійтеся ставити запитання, щоб мати повний доступ до інформації про свою дитину. Регулярно перевіряйте записи вчителів і класного керівника, щоб постійно підтримувати дитину в навчанні та не допускати її відставання, а в разі виникнення труднощів – вчасно надати їй допомогу.

УВАГА!

Шкільне свідоцтво

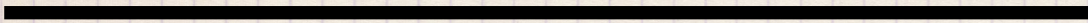
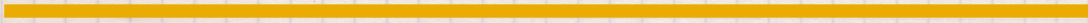
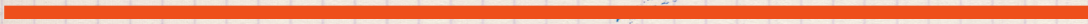
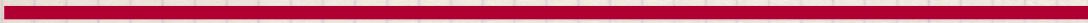
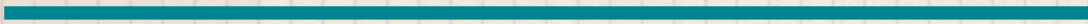

Підтвердженням переходу або непереходу до наступного класу або закінчення школи є шкільне свідоцтво. Це офіційний документ. Якщо його було втрачено або знищено, зверніться до школи, яка його видала, і подайте заяву на отримання дубліката. Треба пам'ятати, що отримання дубліката може бути пов'язане з необхідністю адміністративної оплати.

Статут школи

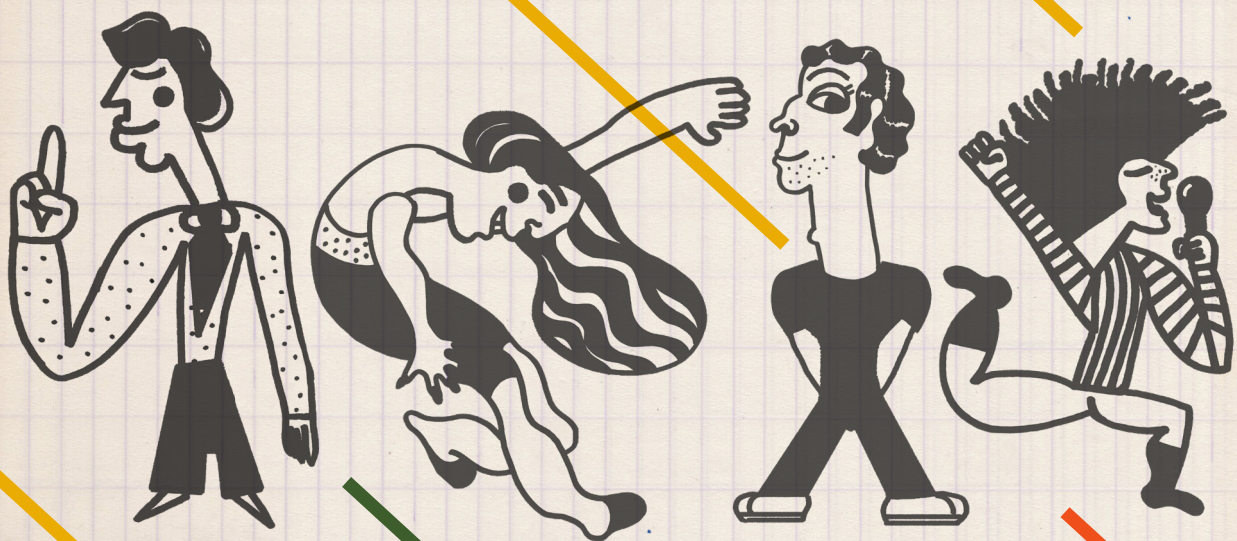
Статут є найважливішим документом, що регламентує організацію та діяльність школи. Його створює педагогічна рада і підтверджує батьківська рада. У Статуті школи визначаються її цілі та завдання, спосіб їхньої реалізації. Статут школи також містить завдання педагогічних колективів, форми допомоги та опіки для учнів, які її потребують, форми співпраці з закладами, що надають спеціалізовану допомогу та консультації дітям (зокрема, співпраці з працівниками психолого-педагогічного консультаційного центру) і принципи взаємодії між органами школи, наприклад, директором, шкільною радою, педагогічною радою, батьківським та учнівським комітетами.

Статут школи містить положення про права та обов'язки учнів, покарання та нагороди, а також детальні правила внутрішньошкільного оцінювання. Будь ласка, ознайомтеся з ними, щоб дізнатися про вимоги школи та права учня.

Статут повинен бути доступний на вебсайті школи.

Іспит ВОСЬМИКЛАСНИКА

Наприкінці навчального року у восьмому класі (зазвичай у травні) проводиться іспит восьмикласника. Це загальнонаціональний обов'язковий іспит, який оцінюють зовнішні експерти. Кожен учень восьмого класу зобов'язаний приступити до нього, щоб закінчити початкову школу. Іспит охоплює три обов'язкові предмети:

- польська мова,
- математика,
- іноземна мова, яка вивчалася у школі.

Немає мінімального результату, який повинен отримати учень, але бали, отримані під час іспиту та підсумкові оцінки в свідоцтві про закінчення початкової школи є основою для початку навчання на наступному етапі освіти в післяпочатковій школі. Тому варто допомагати дитині належним чином підготуватися до іспиту.

Багато шкіл упродовж навчального року проводить пробні іспити. Їхня мета – діагностувати знання та вміння учнів і дати їм інструкції для подальшої роботи.

Учні з досвідом міграції мають право на адаптацію форм і умов іспиту на основі позитивного висновку педагогічної ради або висновку психологічно-педагогічної консультації.

Учні з досвідом міграції мають право на адаптовані форми та умови іспиту на основі позитивного висновку педагогічної ради або психолого-педагогічного консультативного центру.

УВАГА!

Поступки для учнів із досвідом міграції

Поступки під час іспиту восьмикласника містять:

- надання учням із досвідом міграції окремих екзаменаційних аркушів,
- подовження часу проведення іспиту, можливість використання двомовного словника,
- можливість складання іспиту в окремому приміщенні.

В обґрунтованих випадках та за погодженням із директором Окружної екзаменаційної комісії учні з досвідом міграції можуть скористатися іншими критеріями оцінювання, так само, як учні з труднощами в навчанні.

Якщо Ви бажаєте, щоб Ваша дитина скористалася поступками, подайте заяву на ім'я директора школи до терміну, встановленого в цьому навчальному році. Таку заяву також може подати вчитель або шкільний спеціаліст (наприклад, педагог). Однак пам'ятайте, що прийняти це рішення маєте Ви.

На основі отриманої заяви педагогічна рада видає висновок, який передається Окружній екзаменаційній комісії у Вашому воєводстві.

Детальну інформацію про іспит восьмикласника можна знайти на вебсайтах:

- Центральної екзаменаційної комісії – Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE) – www.cke.gov.pl,
- Окружної екзаменаційної комісії – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna (OKE) – у Вашому воєводстві.

Свідоцтво про результати іспиту восьмикласника Ваша дитина отримає в кінці навчального року і разом зі свідоцтвом подасть його до обраної середньої школи.

Учні-біженці з України не зобов'язані складати іспит з польської мови під час іспиту восьмикласника 2024/2025.

УВАГА!

Обов'язковим для них є іспит з математики та іноземної мови.

Якщо Ви вирішите, що у 2024/2025 навчальному році Ваша дитина може складати іспит восьмикласника з польської мови, Вам необхідно повідомити про це в заяві, яку слід передати директору школи.

Про відмову від складання іспиту восьмикласника з польської мови необхідно письмово повідомити директора школи не пізніше, ніж за 3 місяці до дати проведення іспиту восьмикласника.

Якщо учень не складав іспиту восьмикласника з польської мови, у свідоцтві з детальними результатами іспиту восьмикласника в місці, призначеному для запису результату іспиту восьмикласника з польської мови, вказується «не складав» або «не складала».

Якщо учень не складатиме іспиту восьмикласника з польської мови, то при наборі до державного загальноосвітнього ліцею, державного технікуму та державної галузевої школи I ступеня на 2025/2026 навчальний рік оцінка з польської мови, що зазначена в свідоцтві про закінчення початкової школи, перераховується на бали таким чином:

- за оцінку «відмінно» – 35 балів,
- за оцінку «дуже добре» – 30 балів,
- за оцінку «добре» – 25 балів,
- за оцінку «задовільно» – 15 балів,
- за оцінку «допустимо» – 10 балів.

Про наступний етап навчання Вашої дитини Ви дізнаєтеся в наступній частині *Довідника*.

5

**Система
післяпочаткової освіти**

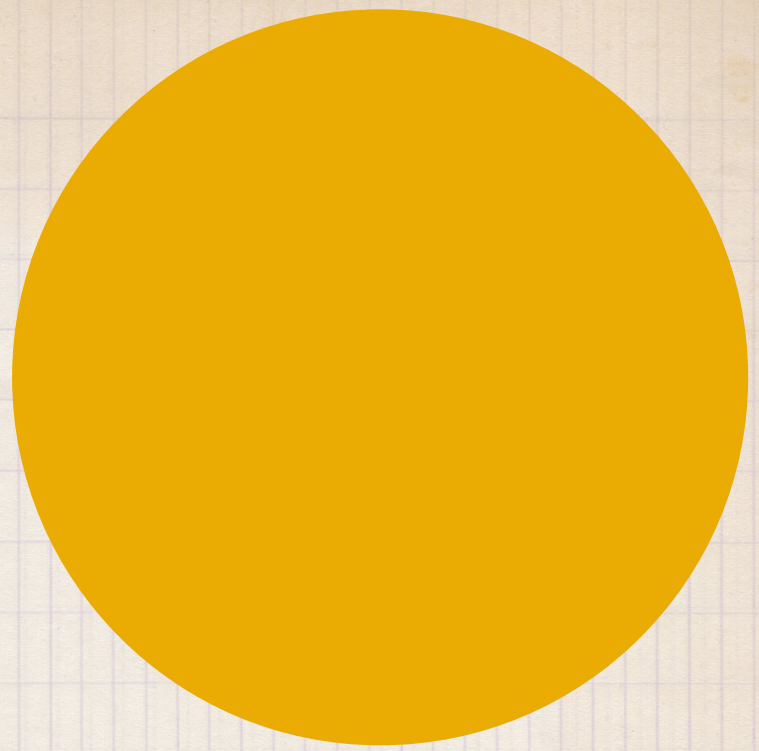

Дорогий Учнію / Дорога Ученице,

Якщо Ти заглянув/-ла у цю частину Довідника, швидше за все, незабаром Ти закінчиш початкову школу і Тобі доведеться прийняти перше серйозне рішення щодо свого професійного майбутнього – обрати післяпочаткову/ середню школу (szkoła ponadpodstawowa / szkoła średnia). Також Тобі слід знати, що в Польщі освіта до 18 років є обов'язковою і це прописано в Конституції.

Перш ніж прийняти це серйозне рішення, подумай про свої зацікавлення й таланти, які маєш, амбіції та мрії, а також які матимеш можливості для роботи за фахом або продовження навчання. Можливостей багато. А ось і вони.

Галузеві школи – I та II ступеня

Після закінчення початкової школи Ти можеш розпочати навчання в галузевій школі I ступеня, де навчання триває 3 роки та поєднує отримання теоретичних знань із практичним навчанням професії на підприємствах. Ця школа підготує Тебе до професійного іспиту. Після його складення та закінчення школи Ти отримаєш професійний диплом, але ще не зможеш скласти національного випускного іспиту (матури).

Галузева школа дає можливість швидко здобути професію. Тож якщо Ти не думаєш про навчання у ЗВО, а хочеш стати кухарем, перукарем чи механіком – ця школа для Тебе.

На вебсайті infozawodowe.men.gov.pl, який є джерелом інформації про професійну освіту і профконсультацію, Ти знайдеш інформацію про професії, яких можна навчатися, та дізнаєшся, які вміння треба здобути, щоб отримати дану професійну кваліфікацію. Далі в Довіднику ми пояснимо, як виглядає поточна система іспитів, пов'язана з професійною підготовкою. Такі знання дозволяють краще обрати професію, якій Ти навчатимешся.

Звісно, Ти також вивчатимеш декілька загальноосвітніх предметів: упродовж 3 років – польську мову, іноземну мову, математику, історію, фізкультуру та 2 на вибір із 4 предметів, таких як: географія, біологія, хімія, фізика. Крім того, у першому класі ти вивчатимеш предмети «Бізнес і менеджмент» та «Безпека життєдіяльності».

Особа, яка закінчила галузеву школу I ступеня, має базову професійну освіту. Вибір цієї школи не перешкоджає продовженню навчання. Після закінчення галузевої школи I ступеня можна продовжити навчання в дворічній галузевій школі II ступеня, закінчення якої прирівнюється до отримання середньої професійної освіти. Після складення професійного іспиту Ти отримаєш диплом техника та зможеш скласти національний випускний іспит (матуру). Після отримання таким чином атестата зрілості – що загалом займе 5 років – Ти зможеш вступити у ЗВО.

До галузевої школи II ступеня приймаються кандидати, які закінчили галузеву школу I ступеня упродовж 5 навчальних років, що передували навчальному року, під час якого вони подають заяву про вступ до галузевої школи II ступеня, та які:

- мають атестат про закінчення галузевої школи I ступеня,
- мають довідку про освоєну в галузевій школі I ступеня професію, рамки якої відповідають першій кваліфікації в межах професії, якої навчає обрана галузева школа II ступеня,
- мають відповідну медичну довідку.

Навчання у галузевій школі II ступеня може здійснюватися на денній, стаціонарній та заочній формах. Кількість годин загальної освіти для окремих форм навчання визначається Типовою освітньою програмою. Незалежно від форми навчання Ти вивчатимеш польську мову, іноземну мову, математику та інформатику (на денній формі навчання є також фізкультура).

Від інших закладів освіти цей відрізняється тим, що заняття з обов'язкової професійної освіти проводяться в межах кваліфікаційного курсу професійної підготовки. Що це за курси, розповідається далі.

Галузева школа – це не тільки конкретна професія, але й чудова база для здобуття кваліфікації на наступних етапах життя, поза школою. Ти можеш вчитися самостійно, здобувати досвід як під час стажувань чи роботи за фахом, так і проходячи спеціалізовані курси.

**Що таке
кваліфікаційні
курси професійної
підготовки (ККПП)?**

Кваліфікаційний курс професійної підготовки (kwalifikacyjny kurs zawodowy) – це курс, який проводиться за навчальною програмою, яка враховує Типову освітню програму професійної освіти в межах однієї кваліфікації.

Деякі професії вимагають отримання більше ніж однієї кваліфікації.

Після закінчення курсу Ти отримаєш свідоцтво, яке дає право скласти іспит для підтвердження професійного розряду за даною кваліфікацією, який проводить Окружна екзаменаційна комісія (так званий зовнішній іспит – egzamin zewnętrzny). Цей іспит проводиться у сфері даної кваліфікації, виділеної в професії відповідно до класифікації професій професійно-технічної освіти. Детальний графік професійного іспиту публікується в Комюніке директора Центральної екзаменаційної комісії на вебсайті <https://cke.gov.pl>

Після того, як Ти закінчиш кваліфікаційний курс професійної підготовки та складеш іспит, що підтверджує професійні кваліфікації у сфері конкретної кваліфікації, Ти отримаєш сертифікат професійної кваліфікації.

Детальніше про професійний іспит можна дізнатися в частині, присвяченій цьому питанню.

Загальноосвітній ліцей

Якщо Ти ще не обрав/-ла професію, яку хочеш освоїти протягом 3 років, або хочеш скласти національний випускний іспит (матуру) та вступити у ЗВО, відповідним вибором буде загальноосвітній ліцей.

Навчання в цій школі триває 4 роки і дає можливість підготуватися до національного випускного іспиту (матури), який не є обов'язковим. Це означає, що Ти можеш закінчити ліцей без атестата зрілості (matura). Закінчення ліцею дає Тобі середню освіту, але не дасть конкретної професії. Якщо ти хочеш вступати у ЗВО, необхідно успішно скласти національний випускний іспит (матуру). Далі в цьому *Довіднику* пояснюється, як організований цей іспит і які містить етапи.

У загальноосвітньому ліцеї Ти вивчатимеш багато предметів – деякі протягом 4 років, деякі менше. Більшість предметів викладаються на базовому рівні, але Тобі доведеться обрати 2–3 предмети для поглибленого вивчення.

Кожен ліцей забезпечує навчання деяких обов'язкових предметів на початковому рівні упродовж 4 років. Це польська мова, дві іноземні мови, математика, історія, фізкультура. Решту предметів (географію, біологію, хімію, фізику, інформатику) в базовій версії ти вивчатимеш упродовж 3 років; упродовж 1 або 2 років вивчатимеш предмет «Бізнес і менеджмент»

– це залежить від рішення, обраного конкретною школою. Більше того, у першому класі ліцею Ти вивчатимеш предмет «Безпека життєдіяльності» та – і тут кожна школа може запропонувати один із предметів – філософію, образотворче мистецтво, музику або латинську мову та античну культуру. У кожному ліцеї Ти зустрінешся з невеликими відмінностями в організації навчання, тому необхідно самостійно вирішувати, яка модель найбільше відповідає твоїм інтересам. Ось як це може виглядати.

Якщо в майбутньому Ти збираєшся навчатися в політехнічному університеті, то обери поглиблене вивчення з математики та один із точних/природничих предметів, який Тобі подобається: фізика, біологія, хімія. Цей вибір також дозволить вступити до медичного ЗВО. Однак в обох випадках необхідно спочатку успішно скласти національний випускний іспит (матуру) із цих предметів з поглибленою програмою вивчення.

Ліцеї в Польщі часто пропонують такі поєднання предметів:

- математика + фізика, біологія + хімія.

Також можна зустріти такі програми із поглибленим вивченням предметів:

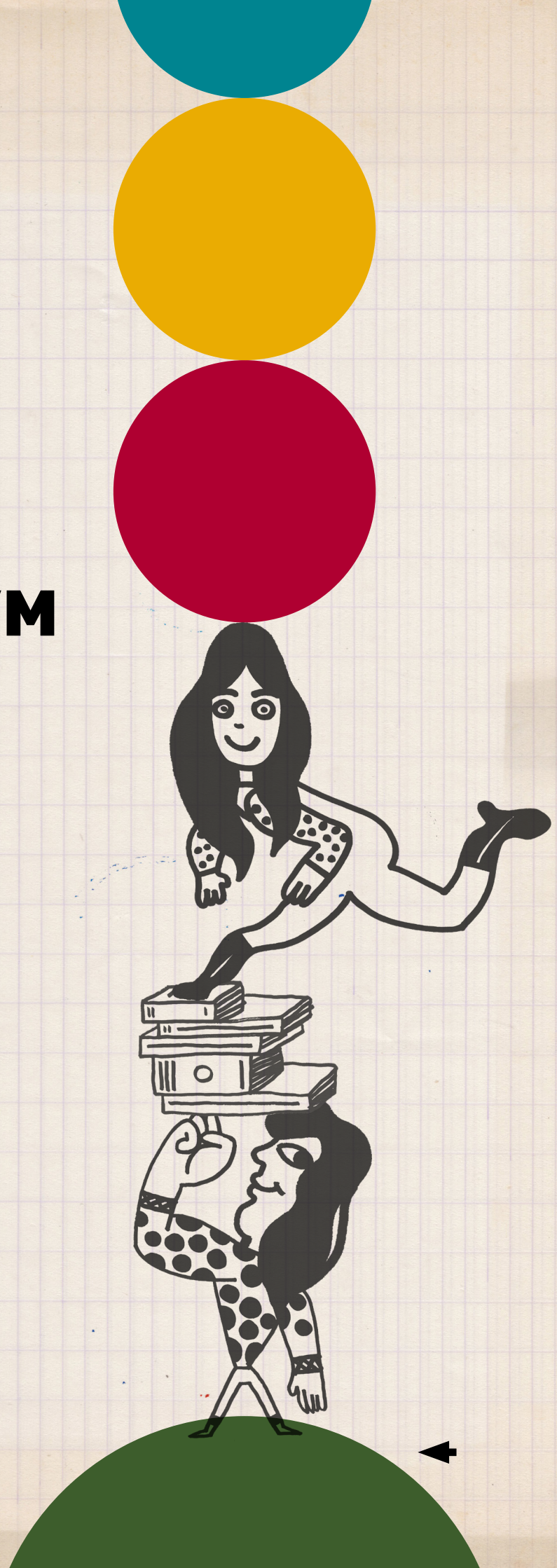
- польська мова + історія,
- польська мова + географія,
- польська мова + історія,
- польська мова + біологія,
- географія + суспільствознавство + історія,
- математика + географія та багато інших.

Це трохи складно, тому перед тим, як прийняти рішення, обговори це з педагогом, який відповідає за профорієнтацію у твоїй початковій школі – це людина, яка знає всі моделі рішень поблизу (в місті чи районі). До питання вибору предметів ми ще повернемося при обговоренні національного випускного іспиту (матури).

Технікум

Ще один тип школи, який можна обрати після закінчення початкової школи, – це 5-річний технікум. У цій школі учні навчаються професії, а також реалізується загальноосвітня навчальна програма.

Технікум також відрізняється від ліцею тим, що тут учень обирає 1 або 2 з загальних предметів (викладаються на базовому рівні), які він вивчатиме за поглибленою програмою. Кількість годин на цей предмет також інша (8 годин у п'ятирічному циклі), ніж у ліцеї.

Крім загальної освіти, технікум гарантує отримання кваліфікації за обраною професією професійно-технічної освіти, позаяк учні цієї школи здобувають професійну освіту упродовж усього часу навчання за системою поєднання теорії та практики (не менше половини з 56 годин професійної освіти становлять практичні заняття в шкільних майстернях). Окрім практичних занять у школі, учні технікуму проходять стажування/практику на підприємствах.

Закінчення технікуму не забезпечує автоматично кваліфікацій для виконання професії. Щоб підтвердити наявність кваліфікацій у даній професії, учні технікуму повинні приступити до професійних іспитів, які охоплюють усі кваліфікації, виділені в даній професії, і успішно їх скласти. Після складення цих іспитів, підтвердженого відповідними сертифікатами

професійних кваліфікацій, та закінчення школи вони можуть отримати професійний диплом техника, наприклад, техника інформаційних технологій, техника готельної справи чи техника харчових технологій.

Після закінчення технікуму і складення професійних іспитів учні отримують професійні кваліфікації і можуть працювати. Вони також мають можливість скласти національний випускний іспит (матуру) і почати навчання у ЗВО. Однак національний випускний іспит (матура) не є обов'язковим.

Вирішуючи навчатися в технікумі, слід бути готовим/-ою до викликів, тому що цей заклад освіти – це 2 в 1: загальна освіта (з можливістю скласти національний випускний іспит) плюс професійне навчання. Тож добре про це подумай та сплануй, адже тут буде дуже багато навчання. Проте під час навчання в технікумі Ти здобудеш практичні вміння, отримаєш професійний ступінь та будеш краще підготовлений/-а до навчання у ЗВО на технічних спеціальностях.

Професійні іспити та Єдина система кваліфікацій

Особа, яка складає професійний іспит у сфері кваліфікації, виділеної в даній професії, отримує сертифікат професійної кваліфікації, виданий окружною комісією.

Особа, яка має сертифікати професійної кваліфікації, що підтверджують усі кваліфікації, виділені в даній професії, та має відповідний рівень освіти, отримує професійний диплом. До професійного диплому додається Europass – Додаток до професійного диплому, який доповнює вміщену в дипломі інформацію і має на меті полегшити розуміння цієї інформації насамперед закордонними роботодавцями та установами.

Дипломи і додатки до дипломів видаються окружними екзаменаційними комісіями. Особа, яка не склала професійного іспиту, отримує інформацію про результати цього іспиту.

Нижче представлено, як описуються професії в польській системі кваліфікацій (Єдина система кваліфікацій – Zintegrowany system kwalifikacji). Звичайно, це лише приклад. Є кілька сотень професій і тисячі кваліфікацій – детальну інформацію можна знайти в Єдиному реєстрі кваліфікацій.

kwalifikacje.gov.pl/k

Кваліфікація, виділена в цій професії, – це офіційно:

- МЕС.03 – Монтаж та експлуатація обладнання і устаткування

Власник сертифіката цієї професійної кваліфікації може:

- встановлювати та запускати обладнання та устаткування,
- виготовляти та ремонтувати типові деталі обладнання,
- проводити технічний огляд обладнання і устаткування,
- оцінювати технічний стан обладнання і устаткування за допомогою діагностичних досліджень,
- контролювати обладнання та устаткування після ремонту,
- регулювати та налаштовувати роботу обладнання і устаткування за певними робочими параметрами.

Ти зможеш працювати на таких посадах:

- монтажник обладнання,
- працівник із техобслуговування обладнання і устаткування,
- монтажник виробничих ліній,
- працівник дослідного цеху.

Отож, шукай роботу на:

- металургійних та машинобудівних заводах,
- сервісних та ремонтних підприємствах,
- заводах з регенерації деталей, обладнання та устаткування,
- виробничих підприємствах.

**Механік
– монтер
обладнання
і устаткування**

Кваліфікації, виділені в професії:

- МЕС.05 – використання різальних верстатів
- МЕС.09 – організація та нагляд за процесами виробництва обладнання та устаткування.

Власник сертифіката цієї професійної кваліфікації може:

- організувати та контролювати процеси виробництва обладнання та устаткування, здійснювати контроль якості продукції та послуг,
- проектувати прості механічні об'єкти та готувати їх конструкторську документацію,
- встановлювати і вводити в експлуатацію механічні об'єкти,
- складати калькуляції виробництва і ремонту обладнання та устаткування.

Ти зможеш працювати на таких посадах:

- технік-механік,
- монтажник механічних конструкцій,
- асистент проєктувальника механічних конструкцій,
- працівник із технічного обслуговування,
- технік-вимірювач,
- працівник технічного контролю на підприємствах,
- працівник контролю процесу виготовлення обладнання.

Ти можеш працювати на/у:

- промислових підприємствах,
- конструкторських бюро та дослідницьких лабораторіях,
- сервісних майстернях із ремонту обладнання,
- суднобудуванні та залізничній промисловості.

Технік-механік

Ти, напевно, бачиш, що світ навколо Тебе постійно змінюється. З'являються нові професії, про які ще вчора ти й не чув/-ла. Тому дуже важливо постійно розвивати свої компетентності. Якщо хочеш знайти цікаву роботу, також важливо буде підтвердити це у формі кваліфікацій. Тут стане в нагоді Єдина система кваліфікацій. Вона існує в Польщі від 2016 року і стане в нагоді особливо тим, хто хоче вчитися та розвиватися упродовж усього життя, зокрема людям, які тільки готуються потрапити на ринок праці.

У Польщі кваліфікації надаються в системі середньої та вищої освіти, а також галузевими асоціаціями й організаціями та суб'єктами підприємницької діяльності. Єдина система кваліфікацій запровадила механізми забезпечення якості кваліфікацій, включених до системи.

У межах ЄСК, окрім кваліфікацій, що надаються в системі освіти (тобто переважно в школі), доступні також кваліфікації вільного ринку, для отримання яких не потрібно закінчувати конкретну школу.

Що таке кваліфікації вільного ринку? Це не що інше, як набір різноманітних навичок, які вимагаються для виконання завдань, наприклад, професійних. Отримання кваліфікації вільного ринку можливе після перевірки відповідною установою знань та навичок, необхідних для цієї кваліфікації.

Чому варто здобувати нові сертифікати? Вони є підтвердженням у всьому Європейському Союзі тих навичок, які ми набуваємо, по суті, всюди.

Наявність сертифіката дає багато переваг. Насамперед це чіткіший і надійніший доказ рівня твоїх навичок. Завдяки цьому майбутній роботодавець знає, що людина з таким сертифікатом володіє знаннями та навичками, які необхідні для запропонованої посади.

Більше інформації про кваліфікації та сертифікаційні установи можна знайти на вебсайті Єдиного реєстру кваліфікацій:

<https://kwalifikacje.gov.pl/>

До Єдиної системи кваліфікацій було введено нову категорію секторних кваліфікацій – це професійні кваліфікації, які не підлягають окремим правовим нормам. Вони були створені з урахуванням потреб конкретної галузі або сектору, враховуючи їх специфіку. Такі кваліфікації присвоюються організаціями, які працюють у даній сфері та займаються цією галуззю щодня.

Національний випускний іспит (матура)

Дорогий/-а Учнію/Ученице!

Якщо Ти закінчив/-ла загальноосвітній 4-річний ліцей, мистецьку школу (за програмою 4-річного ліцею), 5-річний технікум, галузеву школу II ступеня або маєш атестат чи інший документ, що підтверджує середню або середню професійну освіту, який був виданий за кордоном, але не дає права навчатися у ЗВО в Польщі, Ти можеш скласти національний випускний іспит (іноді він називається іспитом зрілості – egzamin dojrzałości або matura).

Національний випускний іспит (матура), окрім визначення рівня відповідності учнів екзаменаційним вимогам із предметів, з яких вони складають іспити, насамперед замінює вступні іспити у ЗВО, які використовують його результати з конкретного предмета або предметів (зазвичай із поглибленою програмою навчання) як критерії у процесі набору.

Обсяг знань і вмінь, які перевіряються під час цього іспиту, визначається Міністром освіти, а тому є однаковим для всіх. За підготовку цього іспиту відповідає Центральна екзаменаційна комісія (ЦЕК) та 8 Окружних комісій. Усі учні складають іспит одночасно у всій країні та використовують однакові екзаменаційні аркуші.

Письмові іспити проходять від 4 по 31 травня (це основний термін). Учням, які через документально підтверджені проблеми зі здоров'ям або через непередбачувані обставини не змогли скласти іспит у травні та отримали згоду директора відповідної Округової екзаменаційної комісії (перевір, яка округна комісія проводить іспит у Твоїй школі) на складання іспиту в іншому терміні, встановлюється додатковий термін у червні – зазвичай, упродовж трьох перших тижнів місяця.

Усна частина іспиту (з усіх предметів) зазвичай проводиться упродовж 10 днів. Наприклад, у 2024 році іспити проходили від 11 по 16 травня (крім 12 травня) та від 20 по 25 травня.

Особи, які мають право приступити до повторного іспиту (egzamin poprawkowy), можуть це зробити в останній декаді серпня. Це учні, які здавали іспити зі всіх обов'язкових предметів у травні/червні і не склали іспит лише з одного обов'язкового предмета в усній чи письмовій частині.

Повторний іспит проходить за такими ж правилами у всій країні і триває два дні – усна частина в перший день, а письмова частина – в другий. Детальний розклад національного випускного іспиту (матури) повідомляється в оголошенні директора Центральної екзаменаційної комісії:

cke.gov.pl/egzamin-maturalny/

Роботи учнів перевіряються анонімно незалежними екзаменаторами округних комісій.

Нині випускники середніх шкіл **зобов'язані** скласти чотири іспити в письмовій частині:

- польська мова – базовий рівень,
- математика – базовий рівень,
- іноземна мова – базовий рівень,
- обраний додатковий предмет – поглиблений рівень (випускник двомовної школи або класу зобов'язаний скласти іспит з іноземної мови на двомовному рівні).

У деяких ліцеях у Польщі є двомовні класи, в яких навчання ведеться двома мовами: польською та іноземною. У двомовних класах учні вивчають не менше двох предметів, які викладаються двома мовами. Це може бути біологія, хімія, фізика, математика і частково історія (без історії Польщі) та географія (без географії Польщі). До навчання у двомовному класі учні готуються в підготовчому класі.

В усній частині учні зобов'язані скласти два іспити:

- з польської мови (без вибору рівня),
- з іноземної мови (без вибору рівня).

Випускники шкіл або класів з навчанням мовою національної меншини також обов'язково складають іспит із мови цієї меншини в усній частині (без вибору рівня) та в письмовій частині (на базовому рівні).

Випускник загальноосвітнього закладу освіти отримує атестат зрілості, якщо:

склав усі передбачені законодавством іспити (перелічені вище), набираючи не менше 30% балів на іспиті з кожного обов'язкового предмета в усній та письмовій частині, склав іспит з обраного додаткового предмета на поглибленому рівні в письмовій частині (для цього предмета поріг зарахування не встановлюється).

Крім одного обов'язкового іспиту з додаткового предмета на поглибленому рівні, випускник може скласти іспити не більше ніж з 5 додаткових предметів.

Обирати можна, зокрема, серед таких предметів: біологія, хімія, філософія, фізика, географія, історія, історія музики, історія мистецтва, інформатика та серед іноземних мов (можна скласти іспит на поглибленому або двомовному рівні): англійська, французька, іспанська, німецька, російська, італійська мови. Від 2025/2026 навчального року на національному випускному іспиті (матурі) можна буде обрати українську мову як іноземну. Також можна обрати латинську мову і стародавню культуру, а також мови національних меншин (лише на поглибленому рівні): білоруську, чеську, іврит, литовську, німецьку, українську, лемківську або кашубську, які мають статус регіональної мови. Окрім цього, учень може на поглибленому рівні скласти іспит із польської мови, математики та суспільствознавства.

Залежно від вибору, зробленого в обов'язковій частині іспиту, вибір додаткових предметів (у письмовій та/або усній частині) може бути обмежений.

Тепер проаналізуй предмети із поглибленим вивченням, про які розповідалось у частині про навчання в ліцеї. Твій вибір предметів на іспиті повинен відповідати обраному поглибленому вивченню предметів, позаяк так Тобі, ймовірно, буде легше. Також варто перевірити, які предмети вказує ЗВО у політиці набору студентів. Найкраще відвідати його вебсайт і перевірити це. Можна скористатися цією пошуковою системою (ЗНАЙДИ ЗВО ДЛЯ СЕБЕ):

radon.nauka.gov.pl/raporty/oferta_dydaktyczna

А тепер кілька слів про обов'язки особи, яка збирається здавати національний випускний іспит (матуру).

Учні останнього класу ліцею, технікуму, галузевої школи II ступеня або мистецької школи повинні у вересні подати попередню декларацію директору своєї школи про складання національного випускного іспиту (Декларація А). Учні, які є громадянами України, подають декларацію у дещо іншій формі (Декларація С).

Якщо ти передумаєш щодо своїх планів на іспити, то зможеш повідомити про це у своїй остаточній декларації, яку потрібно подати в січні/лютому. Якщо ти є учнем/ученицею польської школи, Тобі необхідно подати її директору школи, який надасть Тобі копію, що підтверджує прийняття.

Дещо відрізняється ситуація для особи, яка має атестат або інший документ, що підтверджує середню або середню професійну освіту, виданий за кордоном, але який не дає права вступу до ЗВО у Польщі. У такому разі декларацію необхідно подати директору відповідної Окружної екзаменаційної комісії (Декларація В).

Громадянам України, які розпочали навчання в польській школі після 30 вересня 2023 року, необхідно подати декларацію про складання національного випускного іспиту (матури) не пізніше 15 березня (Декларація С). Ця дата може змінюватися в наступні роки, тому перевіряй її заздалегідь на сайті Центральної екзаменаційної комісії.

Оскільки ми живемо в епоху цифрових розв'язків у багатьох сферах життя, всі декларації можна подавати як у паперовій, так і в електронній формі (e-deklaracja).

Не можна подавати декларацію в обох формах одночасно!

Обираючи електронну форму, Ти побачиш Інтегрований інтерфейс користувача (ІІК) – Zintegrowany Interfejs Użytkownika (ZIU) – на сайті:

ziu.gov.pl

Вхід в ІІК можливий за допомогою логіна і пароля, отриманих від директора школи (це стосується учнів випускних класів) або від директора Округної екзаменаційної комісії (стосується Декларації В). Також можна використовувати довірений профіль, е-паспорт (e-dowód) або зробити це за допомогою інтернет-банкінгу.

Загалом складання національного випускного іспиту (матури) не пов'язане з жодними платежами. Однак у деяких випадках за складання іспиту стягується оплата. Перевірити, чи потрібно вносити оплату за той чи інший іспит, **зобов'язаний випускник!** Якщо в Тебе виникнуть сумніви, звернися до директора школи або відповідної Округної екзаменаційної комісії. Якщо учень сплачує оплату, він зобов'язаний додати до декларації ксерокопію підтвердження платежу.

Адаптація умов і форм проведення національного випускного іспиту (матури)

Деякі учні можуть скласти національний випускний іспит (матуру) дещо іншим чином, ніж решта. На це мають право учні з особливими освітніми потребами (люди з обмеженими можливостями, соціально дезадаптовані і з групи ризику у сфері соціальної дезадаптації) та учні з досвідом міграції, зокрема громадяни України, перебування яких на території Республіки Польща вважається легальним.

Залежно від того, до якої категорії Ти належиш, можеш розраховувати на адаптацію форми та/або умов проведення іспиту. Адаптація форм національного випускного іспиту передбачає підготовку окремих аркушів, відповідно до потреб і можливостей учнів, а адаптація умов проведення національного випускного іспиту (матури) передбачає, зокрема:

- мінімізацію обмежень, які є результатом інвалідності учня, соціальної дезадаптації або ризику у сфері соціальної дезадаптації,
- надання учням місця для проведення іспиту відповідно до їхніх освітніх потреб і психофізичних можливостей,
- використання відповідного спеціалізованого обладнання та навчальних ресурсів,
- відповідне подовження часу, відведеного для проведення іспиту,
- встановлення правил оцінювання розв'язків завдань для проведення національного випускного іспиту (матури) з урахуванням освітніх потреб і психофізичних можливостей учня,

- забезпечення під час проведення національного випускного іспиту (матури) присутності та допомоги вчителя, який підтримує особу в читанні чи письмі, або спеціаліста в галузі певного типу інвалідності, соціальної дезадаптації чи ризику у сфері соціальної дезадаптації, якщо це необхідно для утримання належного контакту з учнем або допомоги у використанні спеціалізованого обладнання та навчальних ресурсів.

Щороку директор Центральної екзаменаційної комісії публікує на своєму вебсайті повідомлення про те, хто і на які адаптації може розраховувати. Під час останнього національного випускного іспиту право на адаптацію форми мали кандидати з рішенням про необхідність спеціального навчання, виданим у зв'язку з інвалідністю, кандидати з порушенням сприйняття кольорів – на основі медичної довідки, а також громадяни України – на основі позитивного висновку педагогічної ради.

Громадяни України також могли розраховувати (на основі позитивного висновку педагогічної ради) на адаптацію **умов** проведення іспиту.

Позитивний висновок педагогічної ради необхідний для прийняття рішення про адаптацію умов у випадку особи з дислексією, дисграфією, дизортографією або дискалькулією, а також коли учню надавалася психолого-педагогічна допомога в школі у зв'язку з труднощами адаптації, пов'язаними з попередньою освітою за кордоном, розладами мовної комунікації або кризовою чи травматичною ситуацією. Педагогічна рада також має визнати право на адаптацію у випадку учнів із досвідом міграції, в яких обмежене знання польської мови ускладнює розуміння прочитаного тексту.

На вебсайті Центральної екзаменаційної комісії можна знайти детальну інформацію про національний випускний іспит (матуру) та адаптації (щороку вони можуть дещо відрізнятись):

<https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/harmonogram-komunikaty-i-informacje/>

Набір до середніх шкіл – процедура

Дорогий/-а Учнію/Ученице!

Якщо Ти вже обрав/-ла тип середньої школи, то в Тебе попереду ще кілька кроків до початку навчання на цьому етапі у вересні. Прийом учнів до першого класу середніх шкіл у Польщі є досить складним процесом, оскільки в кожному воєводстві можуть діяти різні терміни проведення процедури набору та різні правила внесення досягнень учнів у конкурсах знань, мистецьких і спортивних змаганнях до атестата про закінчення початкової школи. Оскільки терміни подачі документів у школу можуть відрізнятися, необхідно уважно перевіряти розклад у воєводстві, де Ти проживаєш. Це дуже важливо, тому що в разі електронного набору система не дозволить подати заявку пізніше визначеного терміну – не можна запізнитися ані на хвилину. Тож не чекай до останнього.

У процесі набору, особливо коли Ти подаєш заяву на вступ до престижної школи, Тобі можуть знадобитися додаткові бали – їх можна отримати за спортивні чи мистецькі досягнення або, насамперед, за досягнення в предметних конкурсах, організованих у кожному воєводстві відділами освіти чи іншими суб'єктами.

Ще одна важлива інформація: у школу Тебе приймуть на основі свідоцтва про закінчення початкової школи, але також потрібно буде подати свідоцтво про складення іспиту восьмикласника – це важливо, оскільки у випадку більшої кількості кандидатів, ніж кількість вільних місць у школі, результат іспиту може

визначати пріоритетність вступу. До публічних середніх шкіл приймаються насамперед переможці або фіналісти національних предметних олімпіад та переможці воєvodських або міжвоєvodських предметних конкурсів, які проводяться згідно з положеннями, виданими відповідно до Закону про освіту.

Орім цього, якщо Ти обираєш школу з професійним навчанням, Тобі також буде необхідно надати медичну довідку з висновком про відсутність протипоказань за станом здоров'я для проходження практичного професійного навчання.

Натомість якщо в обраній школі готують учнів до отримання навичок керування транспортними засобами – медичну довідку про відсутність протипоказань до керування транспортним засобом.

Медогляд проводиться на основі направлення школи, до якої вступає кандидат.

Набір до більшості середніх шкіл проводиться в електронній формі, хоча можна обрати традиційну (паперову) форму – тоді заявку слід подати особисто в школі. Інформацію про терміни набору та його форми найкраще шукати у школі, куди хочеш вступати. Ще одна важлива інформація – у середніх школах, на відміну від початкових, не діє поділ на мікрорайони, тобто Ти можеш обрати будь-яку школу.

Ти можеш зустріти різні платформи набору, які дещо відрізнятимуться одна від одної. Однак основні кроки та обсяг інформації про кандидата, що вводиться в систему, схожі, оскільки процедура базується на державних вимогах. Тож подивися, як це може виглядати в Ольштині та Ополі.

Малюнок 2. Набір до шкіл та дитсадків в Ольштині

(джерело: <https://portal.edukacja.olsztyn.eu/jst/olsztyn/CMS/rekrutacje.aspx>)

Малюнок 3. Набір до шкіл та дитсадків в Ополі

(джерело: <https://opolskie.edu.com.pl/kandydat/app/index.xhtml>)

Після того, як Ти вже знайшов/-ла відповідну заявку до школи в даному місці (можеш зустріти різні назви: «Набір до середніх шкіл», « Прийом до середніх шкіл» – «Nabór do szkół ponadpodstawowych», «Rekrutacja do szkół ponadpodstawowych»), переходи до заповнення даних.

УВАГА!

- Перш за все, необхідно ввести в систему свій номер PESEL – без нього Ти не зможеш зареєструватися.
- Далі потрібно надати решту інформації, таку як: ім'я (імена), прізвище, контактні дані, дані батьків.

Найважливіше з точки зору кандидата – це інформація про твої уподобання щодо вибраної школи.

Малюнок 4. **Електронна система набору** (джерело: <https://www.vulcan.edu.pl/>)

The screenshot shows a web form for registration in the Vulcan system. At the top, there are accessibility icons for contrast and font size, and a 'Zaloguj się' button. The page title is 'Warszawa Nabór Szkół ponadpodstawowe'. The form is divided into four steps: 1. Dane osobowe, 2. Dane rodziców, 3. Preferencje, and 4. Potwierdzenie rejestracji w systemie. The current step is '1. Dane osobowe'. The form contains the following fields: PESEL (09261928896), Data urodzenia (19.06.2009), Imię (wymagane), Nazwisko (wymagane), Adres zamieszkania (highlighted in a dark box), Mięscowość (wymagane), Gmina (wymagane) with a dropdown menu showing '-- wybierz --', Kod pocztowy (wymagane), Poczta (wymagane), Ulica, Numer budynku (wymagane), and Numer lokalu. At the bottom, there is a banner for 'Osiągnięcia dające pierwszeństwo przyjęcia - laureaci i olimpijczycy'.

Найчастіше Ти зможеш обрати 3 школи. Почни із вибору тієї, яка для Тебе є пріоритетною. Упорядковуючи список обраних шкіл відповідно до своїх уподобань у порядку від найбільш бажаної до найменш бажаної, пам'ятай, що школа, яка стоїть першою у списку вподобань, є так званою «пріоритетною».

Ретельно продумай список обраних шкіл, тому що хоча існує теоретична можливість внесення змін до Твоєї заявки, на практиці це може виявитися складним і часу на це буде небагато. Насамперед Тобі доведеться відкликати свою заяву та забрати документи з пріоритетної школи. Тобі доведеться подати відповідну (письмову) заяву для видачі документів і розблокування облікового запису кандидата в системі – це робиться за письмовою згодою одного з батьків (законного представника). В окремих містах можуть застосовуватися різні процедури: наприклад, треба буде вкинути підписаний, запечатаний конверт до спеціальної скриньки в пріоритетній школі. У випадку, якщо після закінчення набору в школі залишаються вільні місця, проводиться додатковий набір (згідно з графіком набору), який має завершитися до кінця серпня навчального року, що передуює навчальному року, в якому проводиться набір.

До додаткового набору застосовуються правила, що регулюють набір учнів до окремих типів шкіл. Донабір проводить директор школи.

Якщо кількість кандидатів перевищує кількість вільних місць у школі, на першому етапі набору враховуються наступні критерії:

- результати іспиту восьмикласника,
- оцінки в свідоцтві про закінчення початкової школи з польської мови і математики та з двох обов'язкових навчальних предметів, визначених директором конкретної школи, як такі, що враховуються під час набору до конкретного класу цієї школи,

- свідоцтво про закінчення початкової школи з відзнакою,
 - особливі досягнення, зазначені в свідоцтві про закінчення початкової школи:
 - здобуття призового місця в предметних олімпіадах, мистецьких і спортивних змаганнях, організованих відділом освіти або принаймні на повітовому рівні іншими організаціями, що діють на території школи, за винятком звання переможця чи фіналіста загальнодержавної предметної олімпіади та звання переможця предметної олімпіади воєводського або міжвоєводського рівня,
 - досягнення у сфері громадської діяльності, зокрема для шкільного середовища, також у волонтерській роботі,
 - у випадку кандидатів, які претендують на вступ у клас, що вимагає особливих індивідуальних здібностей – результати тесту щодо визначення здібностей.
-

А що у випадку, коли Ти не ходив/-ла до початкової школи в Польщі, не закінчив/-ла тут 8 класів і не складав/-ла іспиту восьмикласника?

Найважливіша інформація – Ти не береш участі в загальному наборі.

Зарахування до середньої школи здійснюється за рішенням директора школи за наявності в школі місць. Тебе зарахують до відповідного класу (або на відповідний семестр, якщо подаєш заявку на вступ до школи для дорослих; в такому випадку Тобі має бути щонайменше 16 років) ліцею, технікуму чи галузевої школи I ступеня на підставі документів: атестата, свідоцтва або іншого документа, що підтверджує закінчення школи або певного ступеня навчання за кордоном. Якщо Ти ще не закінчив/-ла такої школи, вступ здійснюється на основі свідоцтва, довідки або іншого документа, що підтверджує відвідування школи за кордоном, у якому

вказується клас або етап навчання, який ти закінчив/-ла, та документа, що підтверджує загальну кількість років навчання. Це також може бути письмова заява батьків або законних представників учня щодо загальної кількості років навчання; якщо Ти повнолітній/-я, можеш самотійно подати заяву. Декларацію можеш подати лише в тому випадку, якщо на підставі атестата, свідоцтва чи іншого документа неможливо визначити загальну кількість років навчання.

Що потрібно зробити, щоб навчатися в середній школі в Польщі?

Насамперед, напиши заяву на ім'я директора школи, в якій хочеш навчатися. Окрім усіх особових та контактних даних, напиши про свою мотивацію вибору саме цієї школи. Нічого не вигадуй, пиши правду. Якщо Ти неповнолітній/-я, заяву повинні підписати також Твої батьки (законні представники).

Спробуй подати заяву особисто – попроси про зустріч із директором і повідом йому причини, чому хочеш навчатися саме в цій школі. Повідом, що Ти вмієш, які Твої сильні сторони. Це може допомогти, але директор прийме позитивне рішення залежно від того, чи є у школі вільні місця.

Тому наберися терпіння, тому що дуже ймовірно, що Тобі доведеться відвідати кілька шкіл, перш ніж знайдеш вільне місце. Нині у Польщі помітна демографічна криза, і в школах може бути більше вільних місць, тому можеш сподіватися, що станеш учнем середньої школи в системі польської освіти швидше.

Післяліцейні школи

У Польщі функціонує майже 1,5 тисячі післяліцейних шкіл (szkoła policealna), у яких навчається майже 200 тисяч слухачів. Якщо після закінчення ліцею Ти обереш післяліцейну школу замість ЗВО, то матимеш вибір між публічною та приватною школою. Публічні післяліцейні школи та школи на правах публічних шкіл отримують субсидії на свою діяльність. Приватні школи, зазвичай, передбачають навчання на платній основі.

Щоб розпочати навчання у післяліцейній школі, необхідно мати середню або середню галузеву освіту. Це означає, що кандидат до післяліцейної школи повинен мати свідоцтво про закінчення середньої школи, технікуму або галузевої школи II ступеня. Цікаво, що матура не вимагається. Післяліцейна школа може бути хорошим рішенням для людини, якій, наприклад, не вдалося скласти національного випускного іспиту (матури) або з різних причин вона взагалі його не складала. Тому навчатися у післяліцейній школі може особа, яка хоче скласти національний випускний іспит (матуру) в наступному році, але водночас бажає продовжувати навчання. Також можна взагалі не планувати складання національного випускного іспиту (матури), а зосередитися, наприклад, на здобутті конкретної професії.

Навчання у післяліцейній школі триває від одного року (2 семестри) до двох із половиною років (5 семестрів). А їх на сьогодні є чимало. Післяліцейні школи досить швидко реагують на зміни на ринку праці, тому в них можна знайти багато цікавих пропозицій.

Ось приклад пропозиції професій однієї зі шкіл:

- 2 семестри – флорист, медичний технік-стерилізатор,
- 3 семестри – медичний опікун,
- 4 семестри – технік-масажист, подолог, технік б'юті-послуг зі спеціалізацією зі створення іміджу, зубний гігієніст, ерготерапевт, спеціаліст слухових апаратів, дитяча опікунка,
- 5 семестрів – провізор, технік-електрорадіолог.

Заняття у післяліцейній школі проводяться упродовж тижня (у денний час) або у вихідні дні – зазвичай у п'ятницю після обіду та в суботу (заочна форма).

Школи часто організовують заняття у другій половині дня та ввечері, щоб дати можливість навчатися людям, які хочуть поєднувати навчання з роботою.

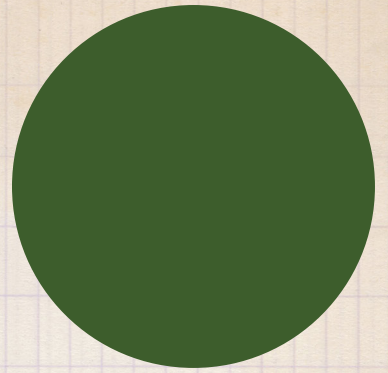
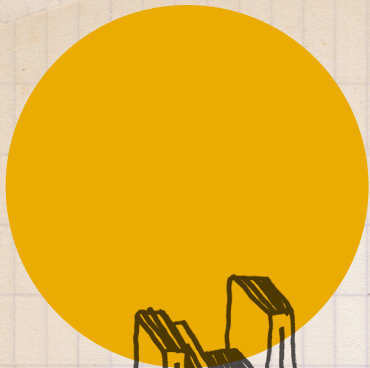
У післяліцейній школі велика увага приділяється практичній підготовці до професії. Таким чином, слухач отримує практичні знання та конкретні навички. Багато занять проходять у шкільних майстернях, а слухачі також проходять професійну практику.

Закінчення післяліцейної школи не змінює рівня освіти (надалі матимеш середню галузеву чи вищу освіту, якщо Ти вчився/-лася у післяліцейній школі як випускник/-ця ЗВО), але дозволяє отримати професійну кваліфікацію.

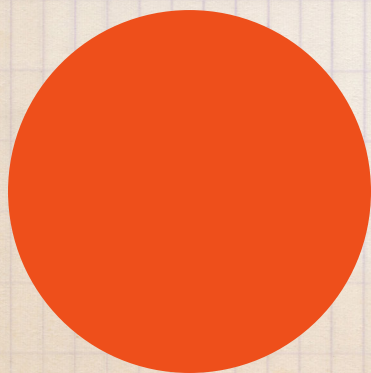
Слухачі державних шкіл або тих, які мають права державних шкіл, повинні скласти зовнішні професійні іспити (тобто іспити для підтвердження професійної кваліфікації) і отримати сертифікат відповідної кваліфікації.

Якщо вони складуть всі іспити, обов'язкові для даної професії, то отримають професійний диплом.

Яку допомогу може надати середня школа?

В одній із частин нашого *Довідника* йшлося про різні форми психолого-педагогічної допомоги, на які можна розраховувати у зв'язку з навчанням у польській системі освіти. У школах, зокрема середніх, працюють вчителі-педагоги, спеціальні педагоги, психологи, логопеди або педагогічні терапевти, а також педагоги, які відповідають за профорієнтацію. Багато залежить від кількості учнів у конкретній школі, зокрема від кількості учнів з особливими освітніми потребами, про які вказують висновки та рішення психолого-педагогічних консультаційних центрів.

Найчастіше в середній школі можна зустріти педагога і психолога. Кожна з цих осіб відповідає за супровід психічного розвитку учнів, супровід батьків у їхніх виховних завданнях та допомогу вчителям у роботі з учнями. Ці спеціалісти діагностують складні ситуації в школі з метою вирішення освітніх проблем, які заважають активній і повноцінній участі учня в шкільному житті. Працівник, який відповідає за профорієнтацію (часто разом із класним керівником і педагогом), підготує Тебе до вибору професії та обрання напряму навчання.

**Учні з
диференційованими
освітніми потребами
в польській системі
освіти**

Дорогі Батьки / Законні представники!

Ми чудово знаємо, що розвиток кожної дитини – це індивідуальний процес. Тому ми хочемо, щоб Ви знали, що польська система освіти адаптована до диференційованих потреб. У ній міститься багато рішень, які можуть бути запропоновані Вам і Вашій дитині для забезпечення всебічного розвитку та ефективного навчально-виховного процесу.

Учні з диференційованими освітніми потребами – це всі ті, хто має різні труднощі в процесі навчання. Яка психолого-педагогічна допомога буде їм надана, яка буде її форма і обсяг, залежить від індивідуальних особливостей розвитку та освітніх потреб учня, а також його психофізичних можливостей, але також від того, чи має він, зокрема:

- довідку про інвалідність,
- рішення про необхідність спеціального навчання,
- висновок психолого-педагогічного консультаційного центру, зокрема спеціалізованої консультації, про специфічні труднощі в навчанні або інший висновок психолого-педагогічного консультаційного центру про необхідність такої адаптації,
- визначені індивідуальні психофізичні потреби в розвитку і освіті та індивідуальні психофізичні можливості,
- висновок лікаря про обмежену здатність учня виконувати окремі фізичні вправи,
- висновок лікаря про нездатність учня брати участь у комп'ютерних заняттях або уроках інформатики,
- висновок про звільнення з вивчення другої іноземної мови.

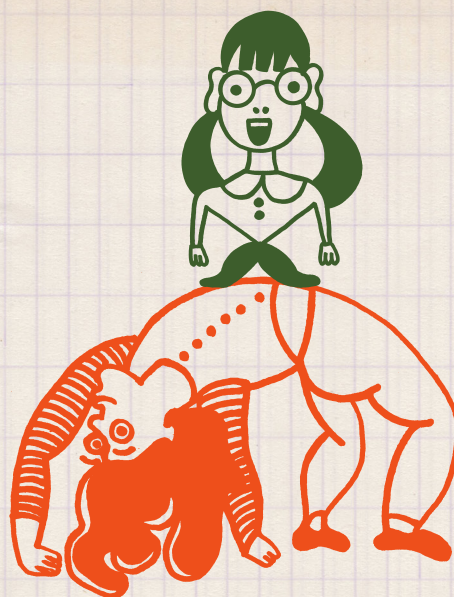
На основі встановленого у школі діагнозу (тобто наявності особливих здібностей, потенціалу, інтересів, дисгармонії в розвитку, труднощів у навчанні, розладів поведінки або емоцій, дефіцитів компетенцій і порушень мовної діяльності, хронічних захворювань, кризових або травматичних ситуацій, навчальних невдач, соціальних занедбань, адаптації в новому середовищі) учням, які не мають висновку чи рекомендації, також може бути надана психолого-педагогічна допомога.

Нижче представлені системні рішення, якими можна скористатися. Польська система освіти виділяє окремі групи дітей/учнів, яким забезпечується адаптація до диференційованих потреб розвитку:

Таблиця 4. **Документи, на основі яких організована психолого-педагогічна допомога** (джерело: власне опрацювання)

Рішення про необхідність спеціального навчання	Висновок
Учень із порушеннями інтелектуального розвитку	Учень із хронічним захворюванням
Учень із сенсорними порушеннями (вада зору/слуху)	Учень із розладами поведінки, в тому числі розлад дефіциту уваги і гіперактивність
Учень із інвалідністю, зокрема афазією	Учень із групи ризику або зі специфічними труднощами в навчанні
Учень із соціальною дезадаптацією та ризиком соціальної дезадаптації	Здібний учень
Учень із множинними порушеннями	
Учень із розладом аутистичного спектру, включаючи синдром Аспергера	

Психолого-педагогічна допомога та діяльність психолого-педагогічних консультаційних центрів як форма підтримки учнів

Дорогі Батьки / Законні представники!

Ви не раз зустрічали в цьому Довіднику інформацію про психолого-педагогічний консультаційний центр. У цьому розділі ми хотіли б ознайомити Вас із характеристиками цієї установи, яка є дуже важливим елементом підтримки для дитини, учня, батьків і вчителя в польській системі освіти. На нашу думку, психолого-педагогічні консультаційні центри мають ключове значення для підтримки Вас і Вашої дитини в правильному та ефективному навчально-виховному процесі.

Функції психолого-педагогічних консультаційних центрів:

■ діагностика:

- психологічна: діагностика емоційних розладів, поведінкових труднощів і проблем, пов'язаних із соціальним функціонуванням,
- педагогічна: оцінка рівня інтелектуального розвитку, шкільних навичок та ідентифікація специфічних труднощів у навчанні,
- логопедична: діагностика порушень мовлення та комунікації, оцінка артикуляції та інших мовних аспектів (Kowalski, 2018),

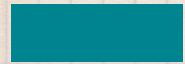
■ терапія та підтримка:

- індивідуальна: психологічна, педагогічна та логопедична терапія, адаптована до індивідуальних потреб дитини,
- групова: терапевтичні заняття та заняття з групової підтримки для дітей і молоді зі схожими проблемами,
- підтримка для батьків і вчителів: консультації, семінари та тренінги, спрямовані на підтримку виховних та освітніх компетенцій (Adamiak, Boryszewska, Malenko, 2018)

■ профілактика:

- профілактичні програми: організація профілактичних занять і семінарів, спрямованих на запобігання проблемам розвитку та виховання,
- підтримка в інтеграції: допомога в адаптації дітей із труднощами до шкільного та соціального середовища,
- профорієнтація – планування кар'єри – підтримка у виборі освітнього та професійного шляху, консультації щодо можливостей подальшої освіти і професійного розвитку.

Структура і організація

Робота державних психолого-педагогічних консультаційних центрів є частиною освітніх завдань повітів. Орган, який керує центром, визначає територію його діяльності.

Пам'ятайте, що підтримка, яку надають державні психолого-педагогічні консультаційні центри, є безкоштовною.

Ви можете звернутися по підтримку в будь-який момент, вона надається за Вашим бажанням.

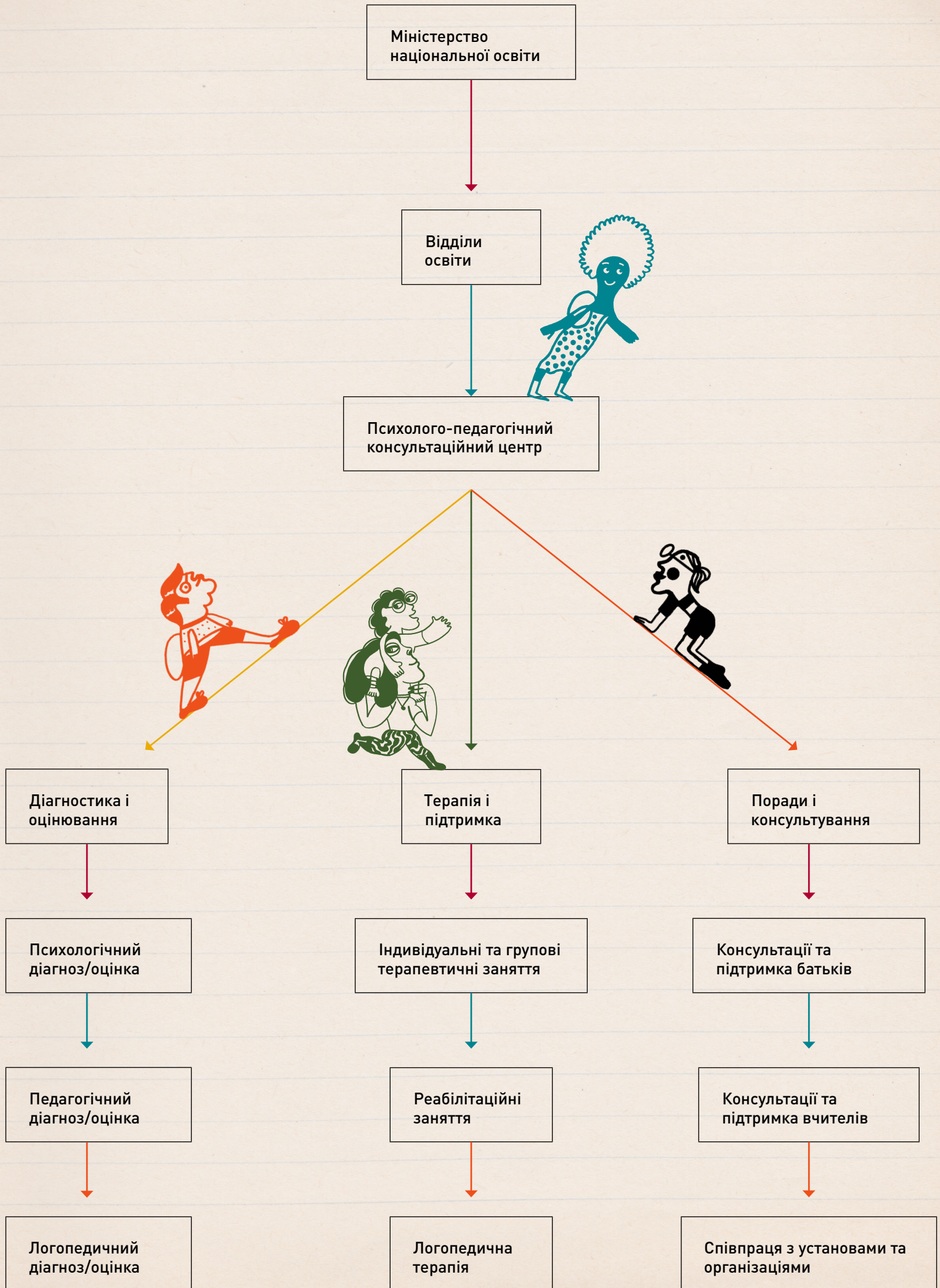
Психолого-педагогічні консультаційні центри надають підтримку з моменту народження дитини до закінчення останнього етапу навчання – середньої школи. У кожному центрі працює команда спеціалістів, зокрема психологи, педагоги, логопеди і терапевти, які співпрацюють зі школами, дитсадками та іншими закладами освіти регіону.

Завдання психолого-педагогічних консультаційних центрів:

- раннє виявлення та втручання: завдяки діагностиці, яку проводять центри, можна раніше виявити проблеми у розвитку та освіті й вжити відповідних заходів, освітній та емоційний супровід: консультаційні центри пропонують широкий спектр супроводу, який допомагає дітям і молоді подолати шкільні та особисті труднощі, що дозволяє досягати кращих результатів у навчанні і покращує їхнє психічне здоров'я,
- підвищення компетентності батьків і вчителів: за допомогою тренінгів і семінарів консультаційні центри допомагають батькам і вчителям набути знання і навички, необхідні для ефективної підтримки дітей у їхньому розвитку.

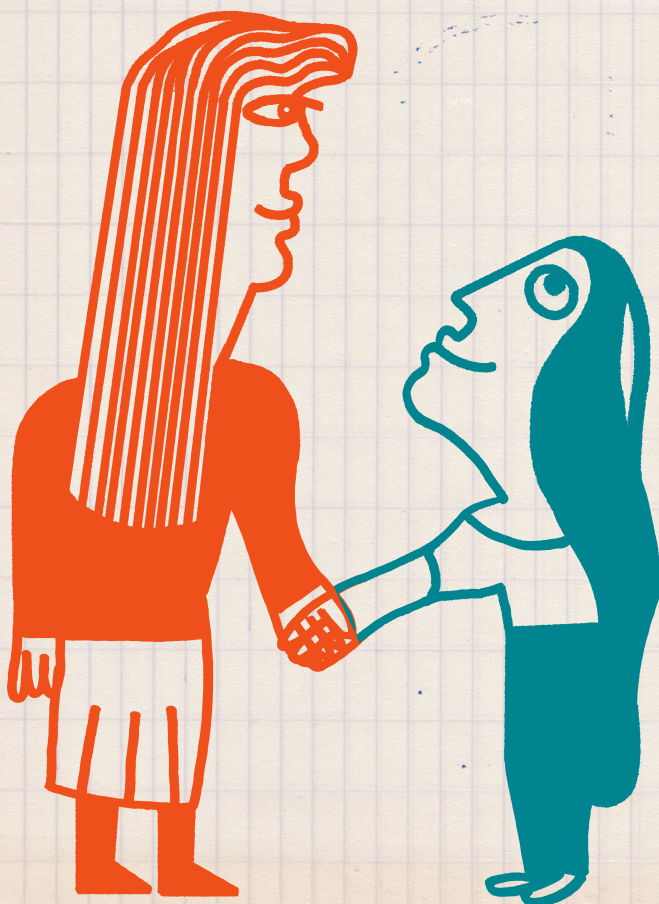

Схема 8. Завдання психолого-педагогічних консультаційних центрів (джерело: власне опрацювання)

Що дає діагностика? Навіщо це все? Для чого?

Дорогі Батьки / Законні представники!

Ви, напевно, думаєте, навіщо Вам вся ця інформація про психолого-педагогічний консультаційний центр і чим вона може допомогти Вам і Вашій дитині.

Метою діагностики є насамперед визначення індивідуальних потреб у сфері розвитку та освіти, а також індивідуальних психофізичних можливостей. Вона завжди є міждисциплінарною, тобто повинна здійснюватися кількома фахівцями, а саме: психологом, педагогом, логопедом тощо. Пам'ятайте, що всі документи, які видаються психолого-педагогічним консультаційним центром, чи то у формі висновку, чи то у формі рішення, зобов'язують заклад освіти дотримуватися рекомендацій, що в них містяться.

Результатом діагностики є, зокрема:

- надання висновку, як-от:
 - щодо необхідності ранньої підтримки розвитку – це єдиний висновок комісії, що діє в державному психолого-педагогічному консультаційному центрі,
 - щодо специфічних труднощів у навчанні,
 - щодо відтермінування початку обов'язкової освіти дитини,
 - щодо запис дитини до початкової школи раніше терміну,
 - щодо надання дозволу на індивідуальну програму чи курс навчання,

- щодо виконання дитиною обов'язку однорічної дошкільної підготовки поза дитячим садком, дошкільним відділом чи іншою формою дошкільної освіти,
 - щодо реалізації учнем обов'язкової освіти або навчання поза школою,
 - щодо звільнення учня від вивчення другої іноземної мови,
 - щодо зарахування учня на навчання у терапевтичному класі,
 - щодо індивідуальної форми навчання учня,
 - щодо адаптації освітніх вимог, що впливають із навчальної програми, до індивідуальних освітніх потреб учня,
 - щодо пріоритетності прийому учня із проблемами зі здоров'ям до середньої школи,
 - щодо можливості укладення трудового договору з метою професійної підготовки, що здійснюється у формі професійно-технічного навчання або навчання для виконання певної роботи, з особою, яка не досягла 15 років і закінчила (щодо професійно-технічного навчання) або не закінчила (щодо навчання для виконання певної роботи) восьмирічну основну школу, а також у випадку, коли особа досягла 15 років і не закінчила восьмирічну основну школу (щодо навчання для виконання певної роботи),
 - щодо відсутності протипоказань до трудової чи іншої оплачуваної діяльності підлітка,
 - з інших питань, пов'язаних із навчанням та вихованням дітей і підлітків (наприклад, для лікарів, судів),
- надання рішення щодо необхідності:
- спеціальної освіти,
 - реабілітаційно-виховних занять,
 - індивідуальної обов'язкової однорічної дошкільної підготовки,
 - індивідуального навчання дітей та підлітків,

- надання безпосередньої психолого-педагогічної допомоги в центрі дитині, батькам або і дитині, і батькам;
- допомога педагогам і спеціалістам, які проводять заняття з дитиною в закладі освіти, який вона відвідує.

Рішення видається на підставі заяви, поданої батьками учня/учениці або повнолітнім/-ьою учнем/ученицею. Як батьки / законні представники, Ви маєте право бути присутніми на засіданні комісії, де можете висловити свою думку. Ви також маєте право упродовж 14 днів подати апеляцію до куратора освіти воєводства, в якому знаходиться школа.

Пам'ятайте!

- Допомога, яка надається державним психолого-педагогічним консультаційним центром, є добровільною та безкоштовною!
- Діагностика в центрі, а також надання інформації про результати діагностики чи висновку відбувається за вимогою батьків або повнолітнього учня!
- Виданий центром висновок також передається закладу освіти, який відвідує учень, виключно на вимогу батьків або повнолітнього учня!
- Якщо Ваша дитина відвідує ясла, дитсадок або школу, відповідним психолого-педагогічним центром, де Вам буде надано супровід, є той центр, який обслуговує мікрорайон, де розташовані ясла, дитсадок або школа.
- Якщо Ваша дитина не відвідує ясла або дитсадок, відповідним психолого-педагогічним центром, де Вам буде надано супровід, є центр, закріплений за адресою Вашого місця проживання.
- Певні типи висновків і рішень про необхідність спеціальної освіти дозволяють адаптувати умови іспиту восьмикласника та національного випускного іспиту (матури) відповідно до конкретних потреб учня – детальні адаптації оновлюються Центральною екзаменаційною комісією щороку.

Дорогі Батьки / Законні представники,

У цьому розділі, окрім характеристики психолого-педагогічних консультаційних центрів, ми також хотіли б познайомити Вас із питанням психолого-педагогічної підтримки в польській системі освіти. Важливо знати, що вона доступна для всіх дітей, які потребують допомоги у навчанні, емоційному чи соціальному розвитку. Освітні установи, дитсадки, школи та психолого-педагогічні консультаційні центри співпрацюють між собою, щоб допомагати дітям долати труднощі та розвивати їхній потенціал.

Батьки можуть звернутися до вчителя або в консультаційний центр, якщо помітять, що їхня дитина має проблеми в дитсадку, школі або в побуті. Шкільні спеціалісти проведуть діагностику, щоб зрозуміти, який потрібен супровід, а потім розроблять план допомоги, який може включати терапію, додаткові заняття чи інші форми підтримки, що принесуть користь дитині.

Пам'ятайте, що польська система освіти приділяє велику увагу супроводу кожної дитини, щоб вона могла розвиватися відповідно до своїх можливостей і талантів. Для того, щоб Вам було легше зрозуміти та використовувати психолого-педагогічну допомогу в Польщі, нижче представляємо визначення, характеристику та коротку інструкцію щодо отримання психолого-педагогічної допомоги в польській системі освіти.

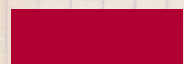
Психолого-педагогічна допомога в Польщі – це організований супровід, адресований дітям і підліткам, спрямований на вирішення проблем освіти, виховання та розвитку. Він доступний учням, їхнім батькам і вчителям та надається школами, психолого-педагогічними консультаційними центрами та іншими освітніми установами.

Як отримати допомогу?

- Повідомлення про потребу: батьки можуть повідомити про потребу в супроводі вчителя, шкільного педагога або безпосередньо психолого-педагогічний консультаційний центр.
- Діагностика та оцінка: спеціалісти центру проводять діагностику, щоб оцінити потреби дитини та запропонувати відповідні форми супроводу.
- Реалізація допомоги: на основі діагностики розробляється індивідуальний план допомоги, який впроваджується спеціалістами школи чи центру.

Що робити після отримання висновку психолого-педагогічного консультативного центру?

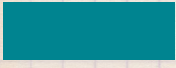
-
- **Надайте документ дитячому садку/школі (наприклад, вихователю групи / класному керівнику, педагогу дитсадка/школи). Пам'ятайте! Ви можете це зробити, але не зобов'язані.**
 - **Класний керівник або інший спеціаліст, якому Ви надасте документ, ознайомиться з ним сам, а потім ознайомить із ним інших вчителів, які мають заняття з Вашою дитиною.**
 - **Комісія з питань психолого-педагогічної допомоги розробляє Карту з адаптацією вимог до індивідуальних потреб у сфері освіти та розвитку Вашої дитини, разом із рекомендаціями.**
 - **Ви як Батьки/Законні представники маєте право ознайомитися із Картою, підписати її та надати або не надавати згоду на психолого-педагогічну допомогу.**
-

УВАГА!

Які переваги надає висновок?

- **Учителі повинні забезпечити учню вказані форми допомоги, наприклад, корекційно-компенсаторні, логопедичні, додаткові заняття, вправи з розвитку навчальних навичок, соціальних та емоційних компетентностей.**
- **Учителі в школі повинні адаптувати вимоги з окремих предметів до індивідуальних психофізичних можливостей дитини/учня.**
- **Учителі повинні адаптувати умови складання іспитів і написання контрольних робіт наприкінці даного навчального етапу відповідно до вказівок Центральної екзаменаційної комісії.**

**Що робити після
отримання рішення
з психолого-
педагогічного
консультаційного
центру?**

-
- УВАГА!**
- **Надайте документ дитсадку/школі (наприклад, вихователю групи / класному керівнику, педагогу дитсадка/школи). Пам'ятайте! Ви можете це зробити, але не зобов'язані.**
 - **Класний керівник або інший спеціаліст, якому Ви надасте документ, ознайомиться з ним сам, а потім ознайомить із ним інших вчителів, які мають заняття з Вашою дитиною.**
 - **Комісія, що складається з педагогів і фахівців, які проводять заняття з учнем, а у випадку спеціальних закладів – також із вихователів виховних груп, які проводять заняття з вихованцем у цьому закладі, здійснює мультидисциплінарну оцінку рівня функціонування учня (МОРФУ), а потім розробляє індивідуальну освітньо-терапевтичну програму (ІОТП).**
 - **Як батьки / законні представники Ви маєте право брати участь у зборах групи, а також у розробці та внесенні змін до ІОТП та проведенні МОРФУ. Директор дитячого садка, школи або спеціального центру повинен письмово повідомити Вас про дату кожного засідання комісії і про можливість участі в цьому засіданні.**
 - **Як батьки / законні представники Ви повинні отримати копію ВОПФУ та ІПЕТу.**
 - **ІОТП розробляється раз на період, на який видано рішення щодо необхідності спеціального навчання, але не довше ніж на освітній етап, а МОРФУ виконується щонайменше двічі на рік.**
 - **Як батьки / законні представники Ви маєте право ознайомитися з ІОТП та МОРФУ, підписати їх та надати або не надавати згоду на надання психолого-педагогічного супроводу.**
-

Що дає рішення?

- **Право на відповідну організацію навчання в дитсадку/школі.**
 - **Виконання рекомендацій, що містяться в рішенні, є обов'язковим завданням для дитсадка/школи.**
 - **Забезпечення умов для навчання, спеціалізованого обладнання та засобів навчання.**
 - **Спеціалізовані заняття (ревалідація, соціотерапія, заняття з соціальної реабілітації).**
 - **Підтримка спеціалістів під час навчальних занять.**
-

7 —

Відмінності в освітніх системах Польщі та України

Дорогі Батьки / Законні представники!

Зверніть увагу на «граничні етапи», тобто класи, які завершують окремі етапи навчання.

Про це ми писали в розділі 4.1.1. в контексті учнів 3 та 4 класів. Також варто звернути увагу на набір учнів старшого віку. Якщо Ваша дитина навчалася в Україні в 9 класі, оптимальним рішенням буде записати її до 1 класу середньої школи.

Якщо Ваша дитина є випускником 8 класу в Україні, також розгляньте можливість записати її до 1 класу середньої школи.

Таблиця 5. **Відмінності в системах освіти в Україні та Польщі** [джерело: власне опрацювання на основі: ABC – szkolny pakiet startowy. Poradnik dla rodziców i opiekunów, 2023; Edukacja w polskiej szkole – wszystko, co należy wiedzieć o edukacji szkolnej w Polsce (wersja polska), 2023; Pierwsze kroki w szkole – wielkopolski informator dla cudzoziemców, 2023]

Початкова школа I ступеня			Початкова школа II ступеня					Середня школа			
ПОЛЬЩА											
1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4
УКРАЇНА											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	

Таблиця 6. **Система оцінювання** (джерело: власне опрацювання на основі: ABC – szkolny pakiet startowy. Poradnik dla rodziców i opiekunów, 2023; Edukacja w polskiej szkole – wszystko, co należy wiedzieć o edukacji szkolnej w Polsce (wersja polska), 2023; Pierwsze kroki w szkole – wielkopolski informator dla cudzoziemców, 2023)

Початкова школа I ступеня			Початкова школа II ступеня					Середня школа			
Формувальне, вербальне оцінювання			Оцінювання за балами								
Система оцінювання на основі таксономії Блума											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Я розрізняю Базовий рівень			Я розумію Достатній рівень			Я вмію використовувати Добрий рівень			Я аналізую, творю Дуже добрий рівень		
1	2	2+	3-	3	3+	4-	4	4+	5	5+	6

8

Права дитини/учня в польській системі освіти

Дорогі Батьки / Законні представники!

Не існує єдиного документа, який би містив усі права учня. Вони були записані, зокрема: у Конституції Республіки Польща 1997 р., Конвенції про права дитини, Загальній декларації прав людини, Законі про систему освіти від 7 вересня 1991 р., а також внутрішніх шкільних статутах. До найважливіших прав належать права на:

Схема 9. Права учня в польській системі освіти (джерело: власне опрацювання) на основі: Конституція Республіки Польща, Конвенція про права дитини, Загальна декларація прав людини, Закон про систему освіти від 7 вересня 1991 р., Закон про освіту від 14 грудня 2016 р.)

права учня на

подання скарги

отримання інформації про освітні вимоги

навчання в умовах, які сприяють розвитку національної ідентичності

свободу слова, думки, совісті і віросповідання

приватність

вільний час

гідність

активну участь у шкільному житті

організацію культурної діяльності

безкоштовну та доступну освіту

інформацію та справедливе оцінювання

висловлення застережень директору школи

участь у конкурсі

отримання матеріальної допомоги

розвиток зацікавлень

споживання теплої їжі

безпечні та гігієнічні умови навчання

забезпечення школою умов для розвитку

підрібок на неповний робочий день

безпеку, знання про безпеку та отримання допомоги

Бібліографія

- Adamiak, B., Boryszewska, J.K., Malenko, N. (2018). *Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji polskiej i brytyjskiej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- *Edukacja w polskiej szkole – wszystko, co należy wiedzieć o edukacji szkolnej w Polsce* (wersja polska). Warszawa: Polskie Forum Migracyjne.
forummigracyjne.org
- Kowalski, M. (20218). *Reflections on educational effects in the age of crises. Problems of Education in the 21st Century*, 77(2), 172-178.
- *Model szkoły przyjaznej uczniom i uczennicom z doświadczeniem migracji* (2023). Toruń: Fundacja EMIC. emic.com.pl
- *Pierwsze kroki w szkole – wielkopolski informator dla cudzoziemców* (2022). Poznań: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Kuratorium Oświaty w Poznaniu, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. rops.poznan.pl
- Rafał-Łuniewska, J. (2017). *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – pytania i odpowiedzi*. W: Elszkowska, A., Golon, A., Raabe, K., Krawczyk, F., Majcher, D., Niklewska-Piotrowska, E., Piotrowicz, R., Rafał-Łuniewska, J. (red.). *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w teorii i praktyce* (s. 19-28). Warszawa: ORE.

Нормативно-правові акти Республіки Польща:

- Конституція Республіки Польща, ст. 70. Право на освіту (Законодавчий вісник, 1997, № 78, поз. 483).
- Розпорядження Міністра транспорту, будівництва та морського господарства від 12 квітня 2013 р. про отримання велосипедного посвідчення (Законодавчий вісник, 2013, поз. 512).
- Розпорядження Міністра освіти і науки від 21 березня 2022 р. про організацію навчання, виховання і догляд за дітьми та підлітками, які є громадянами України (Законодавчий вісник, 2023, поз. 2094, з пізн. зм.).
- Розпорядження Міністра національної освіти від 7 вересня 2017 р. про висновки та рішення, що видаються експертними групами, що діють у державних психолого-педагогічних консультаційних центрах (Законодавчий вісник, 2017, поз. 1743).
- Розпорядження Міністра національної освіти від 9 серпня 2017 р. про умови організації навчання, виховання і догляду за дітьми та підлітками з обмеженими можливостями, соціально дезадаптованими і такими, що піддаються ризику соціальної дезадаптації (Законодавчий вісник, 2020, поз. 1309).
- Закон від 7 вересня 1991 р. про систему освіти (Законодавчий вісник, 2024, поз. 750 з пізн. зм.).
- Закон від 14 грудня 2016 р. – Освітнє право (Законодавчий вісник, 2024, поз. 737 з пізн. зм.).

Нетогографія:

- www.cke.gov.pl
- <https://kwalifikacje.gov.pl/k>
- <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/harmonogram-komunikaty-i-informacje/>
- https://radon.nauka.gov.pl/raporty/oferta_dydaktyczna
- <https://ziu.gov.pl>
- <https://portal.edukacja.olsztyn.eu/jst/olsztyn/CMS/rekrutacje.aspx>
- <https://www.vulcan.edu.pl/>
- <https://opolskie.edu.com.pl/kandydat/app/index.xhtml>

Додаток. Перелік документів

Дорогі Батьки / Законні представники!

на сайті Фондації EMIC Ви знайдете необхідні **зразки документів**:

Перелік документів:

- Декларація щодо харчування у школі
- Інформація щодо забирання дитини з групи продовженого дня
- Заява про зарахування до групи продовженого дня
- Заява про продовження навчання учня в українській системі освіти
- Заява про самостійне повернення учня додому
- Заява про переведення дитини до іншого класу
- Дозвіл неповнолітній особі на забирання дитини
- Дозвіл на забирання дитини
- Заява про переведення учня до іншої школи
- Заява про зарахування до початкової школи
- Зразок заяви щодо виправдання відсутності дитини
- Згода на обробку персональних даних
- Згода на використання зображення дитини
- Облікова картка учня/учениці
- Інформаційна картка дитини
- Згоди: релігія, фізкультура

